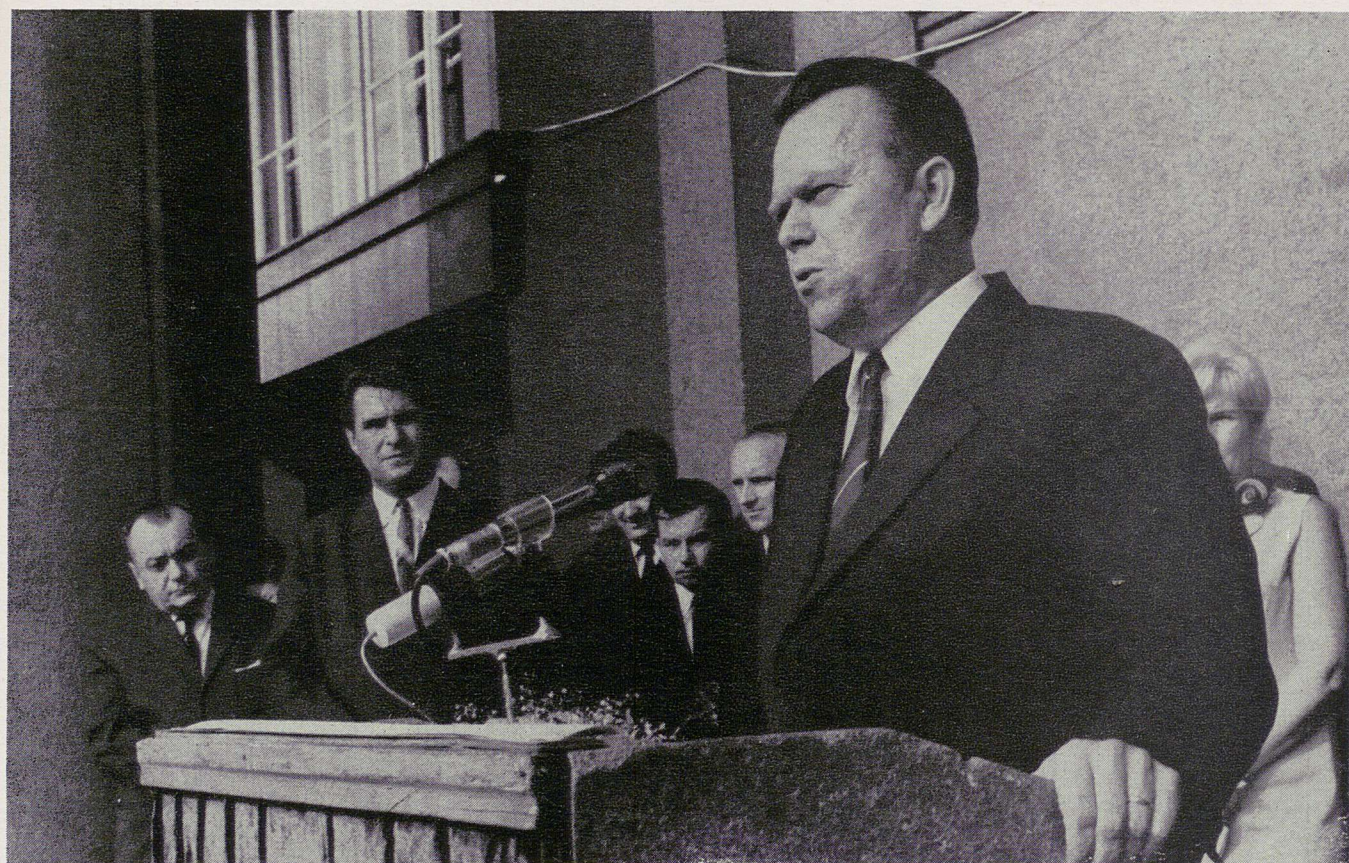

11

as
70

Ministr kultury ČSR dr. Miloslav Brůžek zahajuje 40. Jiráskův Hronov

VÝSLEDKY 40. JIRÁSKOVA HRONOVA

Vyhlašovatelé jubilejního 40. Jiráskova Hronova na návrh poroty ústřední přehlídky se rozhodli neudělit titul vítěze Jiráskova Hronova a místo toho udělit dvě hlavní ceny.

HLAVNÍ CENU MINISTERSTVA KULTURY SSR souboru

PIRKO Domu dětí a mládeže v Brně
za inscenaci hry Jiřího Trnky a Jindry Delongové
Zahrada

HLAVNÍ CENU MINISTERSTVA KULTURY ČSR slovenskému souboru

Domu kultury Prievídza
za inscenaci současné hry Ivana Bukovčana *Kým kohút nezaspieva*

CENU VÝCHODOČESKÉHO KNV V HRADCI KRÁLOVÉ udělila porota divadelnímu souboru
ZK Hrušovských chemických závodů Dukla, Ostrava-Hrušov

CENU ÚSTŘEDNÍHO DOMU LIDOVÉ UMĚLECKÉ TVOŘIVOSTI V PRAZE

byla udělena
Jindře Delongové za dlouholetou divadelní práci s dětmi

CENU ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU ČESKÉHO ODBOROVÉHO SVAZU UMĚNÍ A KULTURY

Dagmar Fálové ze souboru ZK ROH pivovar Volyně za vytvoření postavy Matky ve stejnojmenné hře Karla Čapka

CENA KRAJSKÉHO OSVĚTOVÉHO STŘEDISKA V HRADCI KRÁLOVÉ

Gabriele Wernhartové ze souboru Malá scéna — Obvodní kulturní dům Praha 3 za vytvoření postavy paní Perellové ve hře Luigi Pirandella *Člověk, zvíře a ctnost*

CENA OSVĚTOVÉHO ÚSTAVU V BRATISLAVĚ

Miroslavu Etzlerovi z hrušovského souboru za vytvoření postavy Učitele v Klicperově *Veselohře* na mostě

CENA OKRESNÍHO NÁRODNÍHO VÝBORU NÁCHOD
Josefu Grófovi za vytvoření postavy Uhríka v Bukovčanově hře

CENA MĚSTNV HRONOV

Miloši Kadlecovi ze souboru ZK Svit Gottwaldov za vytvoření postavy Rougha ve hře Patricka Hamiltona *Plynové lampy*

Vedle jmenovaných souborů vystoupily na jubilejním Hronově od 30. července do 8. srpna 1970 tyto kolektivy:

ZK MAJ Hronov (mimo soutěž), Divadelní studio J. Skřivana Brno (mimo soutěž), Lidové divadlo Domu kultury Lugo, Rumunsko (mimo soutěž), Klicpera DK Jihlava a VŽKG Ostrava.

HRONOVSKÁ KONFERENCE SČDO

Dne 2. srpna 1970 sešla se v Hronově svazová konference SČDO. Předseda dr. Milan Kyška přednesl zprávu o činnosti, kterou rozdělil do tří částí: 1. Zásady a úvahy obecnějšího rázu. 2. O stavu a činnosti organizace. 3. Plán práce a úkoly pro nový ústřední výbor. Dnes zde přetiskujeme první a třetí část jeho zprávy.

K ZÁSADNÍM PROBLÉMŮM

Mám-li mluvit o zásadách, na nichž stojí náš Svaz, bude nejlépe, když úvodem ocituji některé úseky našich stanov, protože tam jsou velmi přesně a stručně formulovány naše názory na smysl a poslání SČDO. Podle čl. 1 kapitoly II je posláním Svazu sdružovat zájemce o amatérské divadlo na základě společných zájmů k rozvoji ochotnického divadla a k jeho uplatnění v kulturním životě naší socialistické společnosti. Článek 2 pak uvádí některé úkoly SČDO — z nich opět cituji alespoň několik:

- podílet se spolu s orgány státní správy a zřizovateli souborů na řešení problémů současného stavu a koncepce ochotnického divadla
- v dohodě s orgány státní správy a s příslušnými společenskými organizacemi organizovat soutěže, přehlídky, festivaly, výstavy, vypracovávat soutěžní řády a návrhy na složení porot
- zabývat se otázkami výchovy a vzdělání divadelních ochotníků.

Nebudu již v citacích pokračovat — se stanovami jste se mohli seznámit z brožurky, kterou jste při prezenci dostali. Ale tyto úkoly, které si Svaz vložil do stanov, bylo nutno připomenout, aby plně vyniklo, že naše stanovy jsou v naprostém souladu se zásadami ministerstva kultury ČSR pro spolupráci ministerstva se zájmovými organizacemi v oblasti zájmových uměleckých činností.

Jestliže ministerstvo kultury ČSR vidí poslání a společenskou funkci dobrovolných zájmových organizací — a tedy také SČDO — v tom, že „se budou v souladu se zásadami státní kulturní politiky podílet na rozvoji příslušných zájmových oblastí, pomáhat zkvalitňovat jejich ideovou i uměleckou úroveň, získávat zejména mládež k soustavné práci v amatérských kolektivech, pomáhat při vyhledávání a výchově vedoucích zájmových kolektivů, aktivizovat své členy pro plnění širších celospolečenských kulturně výchovných a kulturně politických úkolů“, pak můžeme konstatovat, že představy našeho Svazu i MK ČSR se shodují.

V duchu těchto souhlasných názorů a zásad došlo již k plodné spolupráci mezi ÚDLUT a ÚV SČDO, která se opírá o písemnou dohodu mezi těmito partnery. Podle této rámcové dohody, která vstoupila v platnost 1. března letošního roku, spolupracují ÚDLUT a ÚV SČDO úzce v otázkách koncepce roz-

L. Walletzky a E. Mašková v Bankovním jubileu

voje amatérského divadla, pravidelně se informují o plánech činnosti, podílejí se na všech významných akcích, spolupracují při koncipování, vyhlašování a organizování soutěží a seminářů; poskytují si navzájem vydávané materiály; ÚDLUT pomáhá ÚV SČDO budovat archiv, povolává některé členy SČDO do pracovních skupin a komisí divadelního oddělení; ÚDLUT i ÚV SČDO spolupracují v národním středisku AITA a při vypracování plánu zahraničních cest; ÚDLUT poskytuje podle potřeby ÚV SČDO místnost ke schůzové činnosti, zajišťuje podle uvážené potřeby a podle možností rozmnožení zásadních materiálů Svazu a zveřejňuje zprávy a materiály SČDO v Informačním listě divadelního oddělení ÚDLUT.

S potěšením mohu konstatovat, že tato dohoda, která v podstatě jen výslovně potvrdila dřívější dobrou spolupráci, je opravdu živá a v plném rozsahu se plní. Chtěl bych při této příležitosti poděkovat všem pracovníkům ÚDLUT, především jeho řediteli, neboť jejich přátelský postoj k našemu Svazu byl a je velmi významný nejen jako skutečná podpora naší činnosti, ale také jako morální povzbuzení v době, kdy se setkáváme také s nepochopením nebo i nepřiznáním.

Je radostné, že podobná dohoda s velice kladnými výsledky je sjednávána také ve Středočeském kraji mezi Krajským osvětovým střediskem při Středočeském KNV a našim krajským výborem. Tam všechny akce v posledních třech letech byly společnými akcemi kulturních zařízení NV, příslušných výborů společenských organizací a výborů SSAD. (Tady musím poznamenat, že krajská konference SSAD ze 30. května t. r. schválila začlenění Sdružení do SČDO a zvolený výbor funguje nyní jako Středočeský krajský výbor SČDO.)

Dohoda byla uzavřena rovněž v Severočeském kraji — a také tam se plně ukázaly kladné výsledky této spolupráce ve velké aktivitě ochotníků v divadelní činnosti i ve vysokém počtu členů Svazu.

Také v karlovarské oblasti je zřetelně znát pochopení veřejných orgánů pro potřeby ochotnického

divadla. S podobným pochopením se setkáváme i v řadě dalších míst a okresů.

Naproti tomu jinde dochází k těžkostem, které vyplývají patrně z neinformovanosti odpovědných kulturních pracovníků státní správy o poslání a společenském smyslu SČDO. V některých případech pokládají tito pracovníci Svaz dokonce za jakousi poloilegální organizaci s nejasnou koncepcí jak vlastní činnosti, tak ochotnického divadla vůbec. Tak například zástupci ONV na letošním luhačovicckém divadelním festivalu zdůrazňovali princip přímého a bezprostředního řízení kultury národními výbory. Nekompromisně zastávali názor, že mohou usměrňovat kulturu pouze prostřednictvím orgánů jim přímo podřízených a v důsledku toho nehodlají ani k řídicí, ani k organizační práci připustit jakoukoli další instituci nebo organizaci. A není to stanovisko ojedinělé!

Neopodstatněnost takového postoje k SČDO vyplývá, pokud jde o smysl a poslání Svazu, z toho, co bylo uvedeno přímou citací stanov v úvodu této zprávy. Pokud pak jde o koncepci ochotnického divadla, stojí SČDO od svého vzniku na stanovisku, že divadelní amatérismus působí jednak na samotné ochotníky tím, že jim umožňuje setkávat se s lidmi stejných zájmů, že upevňuje jejich smysl pro kolektivní sjednocující práci, že jim přináší při dotyku s uměleckou tvorbou nová poznání, estetické zážitky, ale také probouzí cit, fantazii a třetí vkus. Bylo potvrzeno, že ochotnické inscenace jsou schopny působit na širokou obec diváků, protože divadelní činnost souboru často vytváří nebo spoluvytváří kulturní atmosféru v místě svého působení, dodává divákům pocity lidské pospolitosti, posiluje jejich národní hrdost a víru v lepší budoucnost.

Divadlo jako umělecký druh je schopno bojovat za uskutečnění ideálů především tím, že zvyšuje kulturnost svých diváků, ochotnické divadlo navíc i kulturnost vlastních tvůrců.

Toto poslání může plnit jen takové ochotnické divadlo, které klade vysoké nároky samo na sebe a které se cílevědomě pokouší o uměleckou tvorbu. Amatérské úsilí o uměleckou tvorbu podporuje přímo i další funkce společenského významu ochotnického divadla, jako funkce rekuperační, vzdělávací, estetickou, pedagogickou, etickou apod.

Předpokladem úspěšné práce souboru je jeho dobrý vnitřní řád. Stejně, jako předpokladem naplnění společenského poslání celého ochotnického divadla je dobrovolná organizace.

Druhým předpokladem úspěšné ochotnické práce je vzdělávání amatérských divadelníků, tedy ve svých důsledcích zvyšování jejich kulturnosti. Budováním organizace a vzděláváním ochotníků se umožní přechod amatérského divadla od spontánnosti k vývoji uvědomělému a modernímu.

Z těchto myšlenek pramení naše názory na dramaturgii; přitom jednoznačně stojíme za požadavkem na kvalitu — podstatnou je snaha po vytvoření *uměleckého* díla. Je všeobecně známo, že v uměleckém díle se kloubí neantagonistická jednota protikladů obsahu a formy. Z toho vyplývá, že obsah uměleckého díla může být znehodnocen jeho formálními nedostatky a naopak. Proto také od počátku požadujeme co nejvyšší kvalitu ochotnické práce a jejích výsledků a pokládáme za nesprávné

názory, které se ojediněle vyskytují, že totiž záleží jen na tom, *co* se hraje, ale nikoli na tom, *jak* se hraje. Prokazovali bychom velmi špatnou službu jak dílu samému, tak celému ochotnickému divadlu, kdybychom tyto názory přijímali jako platné.

Jestliže jsem dosud hovořil o ministerstvu kultury a orgánech státní správy, není tomu tak proto, že by vztah ostatních organizací k našemu Svazu byl výrazně odlišný, ale především proto, že v poměru ke kulturním zařízením státní správy máme nejvíce jasno. Přitom je ovšem celá oblast spravovaná odborovými orgány pro nás svrchované důležitá, právě tak jako úseky řízené mládežnickými a armádními institucemi. Vyvineme-li patřičné úsilí k tomu, abychom i s těmito organizacemi navázali pevný a trvalý kontakt — a my toto úsilí ve vlastním zájmu musíme vyvinout — věřím, že dosáhneme dobrých výsledků. Prosím přítomné zástupce těchto organizací, aby nám poradili, jaký postup bychom přitom měli volit.

BUDOUCÍ ÚKOLY SVAZU

Úkoly, které Svaz čekají, se dají rozdělit do několika skupin. První z nich tvoří úkoly, které uložila již minulá konference a které nebyly dodnes splněny v plné výši. Sem patří především dluh v budování organizace, v získávání členů a ve vybudování spolehlivého přehledu o členské základně — tento přehled musí být stále živý — musí zachycovat se zpožděním nejvýše měsíčním současný stav. Budme však opatrní a nemluvme o *dobudování* Svazu. Další neuzavřenou kapitolou jsou dohody, pro nás tolik žádoucí. Dá se očekávat, že bude v nejbližší době sjednána dohoda o spolupráci se Svazem českých družstevních rolníků; doufáme, že i s tak důležitým partnerem, jako je Česká rada odborových svazů, dohodneme rámcové podmínky pro práci našich souborů. Máme ověřeno, že řada profesionálních divadel našemu Svazu ochotně vychází vstříc; obrátíme se i na ta další, kde jsme dosud nejednali, zpravidla ovšem prostřednictvím našich místních výborů.

Druhou skupinou bude akce rázu koncepčního (jako byla v uplynulém období práce na proporcích vesnické soutěže). Tady bychom se například chtěli podílet na vypracování podmínek pro soutěž mládeže — od podmínek soutěží až po výběr místa trvání přehlídky. Mezi takové úkoly bude patřit nesporně řešení problematiky Jiráskových Hronovů. Velmi významné bude také vypracování kritérií pro práci porot, ke kterému jsme se již zavázali.

Jinou oblastí jsou konkrétní akce typu Karlovarských divadelních velikonoc a národní přehlídky vesnických souborů; budeme usilovat o to, abychom získali účast na přípravách dalších festivalů. V této spojitosti ovšem bude naší snahou přispívat ke koordinaci akcí v místech, okresech a krajích, a to jak časově, tak místní. Domníváme se totiž, že by mnohdy méně bylo více. Je sice pravda, že veliký počet festivalů mluví o značné aktivitě, ale naproti tomu samozřejmě znamená často také plýtvání energií, silami i prostředky, které neodpovídají výsledkům.

Jako důležitou samostatnou akci bychom měli sledovat pokračování pasportizace českých ochotnických jevišť.

S. Tesař a P. Hora v žižkovské inscenaci Pirandella

Velmi významné budou jistě semináře a školení; řada takových akcí již proběhla v uplynulém období, trpěly však většinou náhodností, malou propagací a jinými nedostatky přípravy; které je třeba odstranit.

Ani společenský život našich ochotníků nesmíme podceňovat. Svaz se bude snažit vytvářet podmínky pro to, aby se ochotníci více sblížili, aby dovedli nejen intenzivně pracovat ve vlastních souborech, ale aby také sledovali činnost souborů jiných, scházeli se podle možností k výměně názorů a zábavě, případně i sportovním utkáním — k tomu chceme dát počátek již tady v Hronově.

Zcela určitě bude mezi úkoly nového výboru pomoc v propagaci a šíření našeho odborného tisku, především Amatérské scény. Síť tiskových důvěrníků, jak ji začala budovat dosavadní komise pro tisk a propagaci, bude třeba dále šířit a upevňovat. Bude třeba proniknout také do rozhlasu a televize.

Vedle těchto plánů obecné platnosti se musí ÚV věnovat otázce vyřizování písemné agendy a styků s členy, které se dosavadnímu ÚV nepodařilo uspokojivě vyřešit. Také vlastní jednání ÚV bude třeba organizovat jinak než dosud. Místo deseti schůzí (4 schůze předsednictva a 6 schůzí pléna ÚV)

v uplynulém roce bude účelné svolávat schůze méně často, ale na více hodin a s pečlivou písemnou přípravou, aby problémy, které budou na pořadu jednání, byly všem členům ústředních orgánů známy již předem. Bude již jistě také možné, aby se ÚV scházel v jiných místech než jen v Praze.

Neodvážuji se tvrdit, že výčet úkolů, které čekají na příští ÚV, je úplný — ani jsme se nesnažili o to, abychom takový kompletní plán sestavili; vždyť Svaz se bude nepochybně dostávat do různých situací, které bude muset ÚV operativně v duchu stanov a jednacího řádu řešit. Takové případy nelze domyslet a plánovat — právo a povinnost k jejich řešení jsou obsaženy v pověření, kterého se kandidátům dostane zvolením do ústředních orgánů SČDO.

Vážení přátelé, snažil jsem se podat co nejstručnější výklad o problematice našeho Svazu. Jistě bych byl mohl uvést řadu dalších konkrétních příkladů našich výher i neúspěchů. Volil jsem však ty nejmarkantnější a nejvýznamnější. Posudte nyní, do jaké míry jsme pracovali uspokojivě, zvažte, zda jsou ty nesplněné úkoly důsledkem liknavosti a nechuti k práci nebo zda mají jiné příčiny. Poradte v diskusí příštímu výboru, jak se dosavadním chy-

bám vyhnout. Ale nedomnívejte se, prosím, že odstupující ústřední orgány SČDO neměly dostatek dobré vůle. A vezměte v úvahu, co kladného se podařilo vykonat.

Z DISKUSE

Ze zahraničních návštěvníků Hronova pozdravil konferenci SČDO generální tajemník AITA pan *Schreiber* a předseda belgické ochotnické organizace pan *De Frenne*. Pozdravy posluchačů DAMU tlumočila *dr. Klementina Rektorisová* současně s osobním závazkem, že zpracuje do dvou let monografii o profesionálních umělcích, kteří za svých učednických let vystoupili v Hronově. Pozdravy bratrského slovenského Zväzu tlumočil jeho předseda *dr. Šenšel*. Ředitel ÚDLUT *Jaroslav Šindelář* předal řadě kolektivů a jedinců čestné uznání za dlouholetou spolupráci s ústavem. Pozdravy DILIA tlumočila *V. Sochorovská*.

V odborné části diskuse vystoupili zejména *B. Honsa* (činnost scénografické sekce, pasportizace — ochrana jevišť), *J. Ondráček* (Karlovarské divadelní velikonoce), *L. Lhota* (národní přehlídka vesnických souborů v Žebráku), *M. Vyskočil* (závazek žižkovské Malé scény sehrát jedno představení ve prospěch SČDO) aj. Byla vyhlášena akce za 1000 nových odběratelů Amatérské scény, kterou podpořil KV Severočeského kraje ústy přítele *Stránského* konkrétním závazkem.

Mimořádný význam pro Svaz mají diskusní příspěvky zástupců ministerstva kultury a České rady odborových svazů, jejímž jménem soudr. *Brázda* přislíbil svazovému ústřednímu výboru schůzku

k upřesnění dílčích otázek a po ní plnou podporu svazovým akcím.

Jiří Sochorovský pozdravil konferenci v zastoupení ministra kultury ČSR. Hovořil o potřebě vyjasnění funkce SČDO, který nemůže ochotnické divadlo řídit, ale na jeho řízení by se měl podílet. Sdružovací funkce se dotýká celospolečenských zájmů, proto se o tuto činnost Svazu ministerstvo kultury interesuje. Nejde samozřejmě o vztahy partnerské, ale ministerstvo nechce vodit Svaz za ručičku. Cílem je soudružský vztah vzájemné důvěry a spolupráce na plnění neodkladných úkolů, např. v repertoárové oblasti. V závěru děkoval jménem ministra Svazu za vykonanou práci a do budoucna přislíbil podporu.

VOLBY

Ze sedmašedesáti delegátů volilo celkem 65. Navržená kandidátka byla zvolena nadpoloviční většinou, většina navržených dokonce jednohlasně. V novém ústředním výboru jsou vedle osvědčených starých členů noví ochotníci zástupci. V čele nového ústředního výboru stojí opět *dr. Milan Kyška*.

USNESENÍ

Konference delegátů

A. *schvaluje*

1. zprávu o činnosti ÚV SČDO
2. zprávu pokladníka
3. zprávu kontrolní komise

B. *ukládá ústřednímu výboru*

1. Rozvíjet činnost Svazu ve smyslu poslání a úkolů vyjádřených ve stanovách, zejména pokud jde o akci pasportizace a ochrany ochotnických jevišť.
2. Pokračovat v budování členské a organizační základny SČDO.
3. Pokračovat v jednání o formách spolupráce s Českou radou odborových svazů, s organizací mládeže, Svazem českých družstevních rolníků, Českým svazem požární ochrany a Českým svazem pro tělovýchovu a sport a tato jednání dokončit.
4. Spolupracovat s organizátory a pořadateli významných ochotnických festivalů a přehlídek.
5. Zaměřit pozornost na vesnické soubory; na otázky výchovy, školení a vzdělávání.
6. Propagovat v tisku, rozhlasu a televizi činnost a poslání Svazu.
7. Zpracovat podněty, vyplývající z dnešní konference a v této souvislosti propagovat soutěž o 1000 nových odběratelů Amatérské scény podle hesla „Každý funkcionář svazu odběratelem AS“.

C. *ukládá kontrolní komisi*

1. Spolupracovat s ÚV SČDO a dbát, aby všechna jednání ústředního výboru byla v souladu se stanovami, jednacím řádem a zásadami hospodaření majetkem Svazu.

D. *ukládá členům*

Aktivně se podílet na práci Svazu, plnit členské povinnosti a řádně platit členské příspěvky.

L. Sedláková a dr. M. Blažek v jihlavské inscenaci Pánů Glembayů

Divadlo jako záminka čili Kámasútra

Živé počátky divadla, píše Léon Mousinac ve svých divadelních dějinách, musíme nepochybně hledat v animismu a mágií, oba tyto prvky charakterizují část činnosti primitivních skupin. Skutečné první formy divadla vznikají v té době jako náboženské obřady, ceremonie a kultury... Potud historik. Jenže o divadle se může člověk ledaco dovědět nejen z tlustých učených knih, jen málokdy vtípně napsaných, většinou vážných a hloubavých. O počátcích divadla se můžeme rovněž dovědět z autentického spisku, sepsaného mnichem Vátsjájanem někdy ve 4.—5. století našeho letopočtu, v knize dnes již u nás díky svému nedávno vydanému překladu dobře známé, nazvané **Kámasútra**. (Jen tak mimochodem: všimněte si, jak s odstupem let nějaké to století sem nebo tam, už se nepozná, jestli to bylo ve 4. nebo v 5. století, kdo dnes ví? Cítíte tu pomíjivost některých lidských skutků...?)

Je to subtilní knížečka a zajisté může poskytnout mnohemu mravokárci ještě dnes materiál k nadávám na odvěkou nemravnost lidstva. („Nestačí, že to vydali, ještě o tom musí psát...“) Příznávám se naopak, že je to veliké a krásné čtení, neboť se tam dovíte nejen jaké jsou lidské zkušenosti v oboru tak chqulostivém, jako je láska a milování, ale nahlédnete vydatně i do paměti lidské zkušenosti, protože lidské vztahy jsou zrcadlem vztahů společenských.

Nevím jestli jste si toho také všimli, ale na několika místech se v této knížečce, zcela proti očekávání, mluví i o divadle. A s přibývajícím stránkami hustěji než na počátku. Napočítal jsem osm citováňhodných míst, kde se mluví o divadle v nejrůznějších souvislostech. Všeobecně vzato, pokud si na Kámasútru vzpomínáte, je v jejím úvodu jmenováno čtyřiašedesátero pomocných oborů zahrnutých do poučení o rozkoši. Divadlo není pomocným oborem poučení o rozkoši, což mne do jisté míry rmoutí. Zvláště, když mezi těch čtyřiašedesát oborů patří obory divadlu tak blízké, jako např. zpěv, hudba, tanec, vodní hry a zábavy, umělecký přednes nebo společenské hry. Ale nedá se zřejmě nic dělat, usuzují, že se zpětně na tomto seznamu nedá nic měnit, i kdybychom si to dnes moc přáli. V tomto smyslu je kniha završena a je to její výhoda...

Přesto jsem na knížečku, krásně vyzdobenou kresbami podle fresek skalního chrámu v Adžantě (což byl nápad Hermíny Melicharové), neza-

nevřel. Četl jsem dál, dychtiv dovědět se, co bylo tehdy oním mnichem, tak průbojným, jak bychom dnes řekli, považováno vůbec za divadlo a jak na toto umění nahlížel. Brzy jsem pochopil, že když se ještě naše babičky křížovaly, ukázal-li se na návisi nápis, že se v místě bude provozovat divadlo, byla to tradice strašně, prastará stará. V Kámasútre pro ni najdeme podklady.

Především se tu o divadle mluví zejména jako „místě“, vhodném ke všem pletichám. Tak v kapitole „Panny“ se dočtete, že divadlo je velice vhodné k dobývání srdíček, což je řečeno doslova takto: „Při divadelním představení nebo ve společnosti přátel usednuv vedle dotkne se jí jakoby neúmyslně. A aby neuhýbala, tiskne jí nohu nohou. Pak se jí zlehka dotýká prstem tu i onde... Tu uspěv, postupuje od místa k místu, touže stále výš. Jestli však nechat přivyknout, aby se nevzpouzela...“ To je tedy návod pro svůdce panen. A když pak taková panna již jeví náznaky náklonnosti, praví se doslova o stránku dále: „může zlehnout tu i onde: např. při divadelním představení, kdež jsou lidé zaneprázdněni.“ Jestli tomu dobře rozumím, tak autor soudí, že když se všichni dívají na herce a herci jsou zaneprázdněni říkáním všelijakých slov a vět, je pro dobyvatele nejvhodnější doba k svedení panny... Vskutku, zajímavé, což?

Kdo tuhle knížečku nečetl, bude možná smutně překvapen, že se tam o divadle píše jen okrajově, a to ne právě v nejlépeším světle, z dnešního hlediska. Chtěl bych však nabídnout utěšení, že: 1. Kámasútra není kniha o divadle. 2. Že je tu nicméně divadlo bráno jako užitečný, řekl bych cizím slovem katalyzátor = urychlovač lidských vztahů. A byt se od té doby mnohé změnilo, kdybychom tuto málem definici trochu rozvedli, došli bychom k tomu, že přes veškeré proměny zůstal smysl existence divadla (jako katalyzátoru) v podstatě zachován.

Listujme však dále.

V hlavě páté, věnované „paním“, je výčet mužů, kteří jsou úspěšní a tedy vhodní k rozkoši, je mezi nimi jmenován i „ten“, který je „velkomyslným účastníkem divadelních představení a zahradních slavností“. Proč musí být velkomyslný, to nevím, ostatní je jasné: muž, který chodí do divadla, má ambice být zasvěceným a poučeným milovníkem i zkušených paní. To je konec konců docela dobré doporučení pro divadlo, nebo ne?

Víte, kdy je nejlepší sjednat schůzku s ženou, která nám nepatří? No přece „během divadelního představení“, což je úkolem poslice nebo kubběny, která si může vypomoci pomocníky. A nejlepšími pomocníky mohou být kromě mužů z městské stráže, hrdinů a státních úředníků, právě umělci a zvláště pak ti, kdož mají rádi divadelní představení... Bylo-li vše smluvno, mají se dva sejít. Kde? Nejlépe přirozeně a) buď na kohoutích zápasech, b) při oceňování mluvy papoušků a drozdů, nebo za c) na divadelním představení.

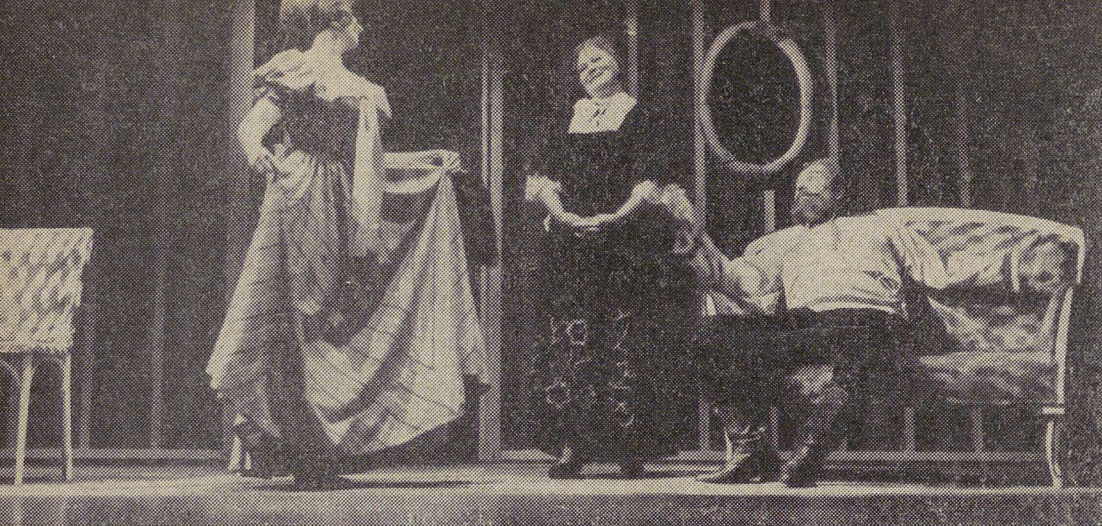
Všestranně nám tedy vypustuje divadlo jen jako **záminka** k milostnému dobrodružství, k milostným radovánkám a hrám. Divadlo má vyvolat vzrušení, aby partnerka pocítila jeho rozkoš a byla poddajnější, má být místem schůzky, může být i vhodným prostorem(?) k přímému milostnému aktu (zřejmě to ale nemůže být o přestávce, jak citováno výše)...

Jsou to označení pro divadlo nějak nedůstojná? Z hlediska školometských výkladů dějin divadla snad, ba zcela jistě. Jinak v této knížečce, vyšlé u nás v krátké době ve velkých nákladech česky i slovensky, nacházíme potvrzení toho, že divadlo stálo člověku u jeho kolébky, neboť je jakýmsi stínem jeho prvních svobodných projevů. Divadlo je hra. A první, co člověk dělal, jakmile měl co jíst a kde hlavu složit, bylo, že si začal hrát, motal se, kroužil a tančil kolem ohně, dotýkal se přitom žen kolem, zapomínal na divokou zvěr nebo naopak, pohyby si její nebezpečí vyvolával. Divadlo se zrodilo z ceremonií, kultů a her, ceremonie, kultury a hry podněcuje, vyvolává, napadá či oslavuje. Ale co je nejdůležitější, je blízké — zřejmě od pradávna — pozemským **rozkošem**, jak jim rozuměli již ve 4. nebo 5. století.

Od té doby prošlo lidstvo velikou cestou. Umění a divadlo také. Naivní představy o divadle jako místě schůzek nicméně v obměně přece platí... Divadlo však zůstalo **záminkou** — k rozkoši poznání, jako možnost nahlédnout do zrcadla své bytosti, skrze jiná zrcadla, vržená herci a autorem. Člověk se zmodernizoval, potřebuje divadlo k analýze sebe sama, ale změnilo se přitom něco na takové drobnosti, že právě divadelní představení je vhodné k doteku, jakoby neúmyslnému, paní či panny našeho srdce?

Kámasútra není spisek o divadle, ale trvá na tom, že divadlo je nadále, přes hranice věků, přece jen „záminka“. I když se její smysl za ten dlouhý věk lidstva proměnil a proměňuje —

Ales-Fuchs

Vítkovičti uvádějí komedii Ostrovského Vrána vráně oči nevyklove

GLOSÝ Z JUBILEJNÍHO HRONOVA

Než jsem zasedl ke svým už tradičním poznámkám, každoročně glosujícím průběh hronovské přehlídky, přečel jsem si své glosáře z minulých dvou let. Některé poznámky bych mohl letos opakovat do písmene, něco se přece jen změnilo, i když ne vždy k lepšímu. A tak mne přepadl pocit nikoliv nepodobný mukám Sisyfa, po věky valícího kámen k vrcholku hory. Jenomže lidská nátura se nezapře — přes všechnu beznaděj vždycky někde vespuđu doutná uhlík naděje, že ten Sisyfos přece jednou uspěje.

Tož tedy milí, rozmilí — kteří máte zájem — pošlyšte vyprávění, nevím už kolikáté, ale stejně subjektivní, jako byla ta předchozí. Oficiální hodnocení musí mít své náležitosti, košilku s návrhem opatření, důvodovou zprávu atd. Tohle vše si já mohu odpustit, za mými názory nestojí váha organizací a institucí, pouze svědomí novináře.

Prívlastek „jubilejní“ vzbuzuje vždycky posvátné očekávání čehosi neobvyklého a mimořádného. Náštěvník Hronova 1970 byl asi v tomto očekávání zklamán. Začalo to už při vstupu do města: chudičká, až trapně nemohoucí výzdoba — pár třepetek, sem tam nějaká vlajka a dost. Kdosi to nazval ve Zpravodaji „cudnou“ výzdobou. Každý může mít svůj názor na cudnost, pro mne byla spíš necudná, protože obnažovala až na kost to, co mělo být raději zakryto, včetně chabé nápaditosti autora. Vzpomněl jsem si maně na Strážnici, kde každý majitel domku považuje za věc cti, aby dal do oken květiny, vyzdobil žudra a i jinak zpřijemnil prostředí vítaným hostům slavností. Myslím, že právě tady spočívá jeden z úkolů Kruhu přátel Jiráskova Hronova; kdyby se mu podařilo obnovit vztah hronovských občanů k přehlídce, udělal dost. Ale abych byl spravedlivý, musím konstatovat, že noční osvětlení významných a památných objektů působí poeticky a poněkud zmírňuje dojem, získaný za denního světla.

vem referováno. Ale nelze přejít mlčením, že ve svém celku jen málo přispěly k oné želané jubilejnosti. Jestliže již podruhé za sebou nebyl udělen titul vítěze Jiráskova Hronova, pak je to varovné znamení zárodku nedobré tradice. Nebylo by lépe udělování tohoto titulu vůbec zrušit? Snaha za každou cenu určit nejlepší představení nebo dokonce pořadí je v rozporu s progresivní tendencí formovat žánrově co nejpestřejší hronovský repertoár. Každý uzná, že srovnávat hrušky s jablky nelze, i když oboje je ovoce. Ale srovnávat mezi sebou představení brněnských dětí s inscenací detektivky nebo s Čapkovou Matkou je možné? Pravda, hronovská porota se už po několik let úporně snaží prokázat, že ano. Nedaří se jí to však přes nejlepší vůli. A tak jsme svědky diplomatických kompromisů a šalamounských výroků, o nichž mají rok co rok pochybnosti i sami jejich tvůrci.

Problematický je také způsob složení poroty, v níž převládají režiséři. Skutečnost, že postrádáme účast nejen jevištního výtvarníka a hudebního odborníka, ale dokonce i herce, má jistě vliv nejen na celkové hodnocení představení, ale především na diskuse se soubory i s účastníky — převládá v nich jednostranně rozbor dramaturgickorežijní koncepce. Metoda práce poroty se letos vůbec nebezpečně přiblížila profesionálnímu zvyklostem. Posláním poroty na amatérském festivalu přece nemůže být pouze vyhlásit výsledky! Není divu, že jménem ochotníků obrátil dr. Kyška ve Zpravodaji pozornost k letos podceněnému aspektu Hronova jakožto školy všech účastníků. Vždyť byla dokonce zrušena jediná schůzka poroty s plénem a nahrazena další diskusí v kroužcích. Mimochodem: když se koncipoval 40. Jiráskův Hronov, bylo dohodnuto, že se letos od diskusních klubů upustí. A vida — vyhodily se oknem a vrátily se dveřmi! Neměli bychom se alespoň načas vrátit k veřejnému hodnocení jednotlivých představení porotou, s možností diskuse účastníků?

Inscenacemi se zabývat nemíním — ostatně o větší ně z nich bylo už v tomto časopisu ještě před Hrono-

Vzdělávací funkce Hronovů by vůbec vyžadovala hlubší zamyšlení. Je otázka, jestli nepřišla doba

k organizování odborných kursů pro zájemce, týdenních a možná i čtrnáctidenních, jejichž součástí by byla návštěva představení. Tvrdívá se, že je to přežilá forma a že totéž mohou dělat okresní osvětové domy. Ale není to spíš pohodlnost?

Když jsem viděl desítky mladých lidí, bloumajících hronovskými ulicemi, protože neměli dost znalostí anebo i trpělivost poslouchat náročné úvahy v diskusních klubech, napadlo mne, že v nich by podobné akce měly potencionální zázemí. Sotva je kdo povolanější než SČDO, aby přišel v tomto směru s iniciativními návrhy.

Na Hronově bilancovaly svou práci dvě dobrovolné organizace. Sešla se konference Svazu českých divadelních ochotníků i konference Kruhu přátel Jiráskova Hronova (prakticky ustavující, protože loňská jednala ještě v situaci, kdy nebyly schváleny statuty). Svaz je zatím stále ještě ve stadiu organizační výstavby — naráží na nepochopení v některých krajích, ale přesto již dosavadní činností prokázal oprávnění své existence. Měl jsem dojem, že vyrůstá z dětských střevíčků. Končí období improvizace a práce dostává solidní plánovitou základnu. Ale pohled do sálu s delegáty naznačil, že mladí si dosud cestu do Svazu nenašli.

Podobný pocit vyvolávala i konference Kruhu přátel — mladí se zřejmě domnívají, že to je záležitost dlouholetých návštěvníků, ačkoliv opak je pravdou. Jestliže Kruh spatřuje své poslání také v ovlivnění společenského života na Jiráskových Hronovech, pak je to v nejvlastnějším zájmu mladých účastníků, kteří nám v řadě rozhovorů vyjadřovali nespokojenost s příležitostmi, které jubilejní ročník nabídl. Mají oprávněný pocit přemíry oficiálních akcí a postrádají spontánní, byť připravené příležitosti k rekreaci a duševnímu uvolnění.

Zřejmě však shodný dojem měli i ti starší. Jak jinak vysvětlit velkou návštěvu na fotbalovém utkání dvou ochotnických jedenáctek, „reprezentačního“ mužstva Svazu a hronovského souboru. Je sice pravda, že místy se dokonce hrála kopaná, ale svůj prostor dostala i legrace, takže se po Hronově tradovalo, že to bylo když ne nejlepší, tedy zcela určitě nejveselejší představení. Nepřítomným lze těžko popsat atmosféru vrcholných okamžiků tohoto boje, obsahujícího nejen prvek z ragby a házené, ale byly to okamžiky skutečně nezapomenutelné (osobně jsem si odnesl zraněný kotník). Účinkovali borci všeobecně známí, např. Láďa Lhota v roli „pomocného brankáře“, střezícího před úhonou pravou brankovou tyč, dále předseda Svazu Kyška, který za svůj pozoruhodný výkon (chytal vodou poněkud nasáklý míč, leč marně — takže byl jím trefen do hlavy a okamžitě ošetřen pohotovými samaritány) dostal plnou láhev kyselého mléka atd.

Soudě podle diváckých reakcí i zanechaného dojmu, zrodila se tu pravděpodobně nová tradice, bez které se další ročníky sotva mohou obejít. Vždyť tolik tvořivých improvizací jsme na jevišti Jiráskova divadla neviděli za celý týden...

Kruh přátel byl iniciátorem divadelního plesu (po řadě zmatků dopadl nakonec dobře) a akce, nazvané Oheň přátelství. V předvečer slavnostního zahájení se sjeli mnozí účastníci, aby byli svědky od-

měnění těch, kteří absolvovali již více než dvacet hronovských ročníků a aby se spolu s nimi zúčastnili zapálení velké vatry nad nočním Hronovem. Bylo to hezké a neformální, včetně pochodu s hořícími fakulemi až na místo, kde byl připraven oheň a kde promluvil předseda Kruhu J. Beneš o přátelství a lásce k divadlu.

Byl to pokus, v ledačems ještě nedotažený. Nečekala se tak velká účast (přišlo i mnoho hronovských občanů), nepočítalo se s žádným zvláštním programem. Předpokládalo se, že ten hlouček starých pamětníků a přátel si společně zavzpomíná, ale za této situace chyběla potřebná intimita. Pro příště bude nutno celou akci domyslet a pečlivě připravit — ale už letos se prokázalo, že má něco do sebe. Stejně tak, jako zahájení přehlídky Jiráskovou hrou, byt uvedenou mimo soutěž.

Ted' už jenom telegraficky:

Jubilejní výstava se příliš nepovedla, protože neexistuje soustavná dokumentace Jiráskových Hronovů. Kruh přátel to chce do budoucna napravit.

Almanach, vydaný pražským Divadelním ústavem, představuje pouze náhodné shrnutí různorodého materiálu, postrádá obsahovou koncepci a je redakčně i typograficky zpracován na úrovni velice nízké.

Zahraniční účast byla opravdu početná — kolem třiceti delegátů z celé Evropy. Škoda, že se našlo tak málo příležitostí k jejich neformálním setkáním s českými a slovenskými ochotníky. Novinářská beseda s nimi ukázala, že např. anglické a skandinávské zkušenosti s divadlem na školách by mohly být pro nás velmi cenné — mají v mnohém před námi náskok.

Překvapila bohatá účast novinářů, která byla znát na hojnosti novinových zpráv. Nechápu rozhodnutí přípravného výboru, který na poslední chvíli odvolal tradiční schůzku s novináři. Není snad zájem o další účast novinářů — anebo jim nebylo co říci?

Anketa diváků vymizela tento rok vůbec. To je škoda v situaci, kdy odpadla jakákoliv jiná možnost konfrontace poroty s diváky. Takto se lze o pocitech diváků jen dohadovat z velice ošidných náznaků, jakým je např. síla potlesku při vyhlášení výsledků.

V přízemí Jiráskova divadla se objevila nová krásná sedadla, zbývá ještě úprava balkónu a lóží (z jejich zadních sedadel není vidět nic). V Jiráskových sadech u koupaliště se objevilo nové, s cítem pro prostředí řešené pódium, na němž se za hojné účasti diváků pořádala většina mimodivadelních programů. Vznikla nová ubytovna v Dřevíči hned vedle koupaliště — bydlí se tam krásně a v nedaleké hospodě se znamenitě jí. Uvítali zvláště ti, kteří s nostalgií v hlase vzpomínali dob, kdy „u učňů“ v Hronově dostávali za 2,90 Kčs plný talíř chlupepatých knedlíků.

Mám důvodné podezření, že žádný z členů MěstNV se nechodí koupat na místní koupaliště, které vůči hledě chátřá. Volejbalové hřiště je dávno k nepotřebě, zmizela prkna na opalování, zato vyrostly poblíž bazénu kaluže s černým bahnem a dno bazénu zřejmě nebylo čištěno drahý čas. Copak tomu říkájí hronovské děti?

Dobrý byl nápad s ochotnickým hájem, v němž

je každému účinkujícímu souboru položen kámen s vyrytým datem vystoupení. Není to jistě žádná světoborná záležitost, ale právě z těchto drobných nápadů vzniká neopakovatelná hronovská atmosféra, pro kterou se sem všichni rok co rok rádi vracíme.

*

Při vši úctě k veliké a mravenčí práci všech organizátorů a přípravného výboru je cítit, že Jiráskův Hronov je převážně záležitostí profesionálních organizátorů kultury. Nemyslí si, že bylo ku prospěchu zrušení komisí, v nichž pracovali mnozí hro-

novští občané. Vždyť právě aktivní podíl na přípravách akce vytváří u lidí pocit sounáležitosti s ní a spoluodpovědnosti za její úspěch. Přílišná centralizace rozhodování i výkonu vede ke ztrátě iniciativy a k rutině. Nedělám si iluze, že lze dosáhnout změny postoje hronovských občanů z roku na rok. Ale začít se s tím musí. Uvědomil si to i Kruh přátel, který vytváří sekci místních občanů, aby jim svěřil organizaci některých akcí pro příští Hronov. Ale ani přípravný výbor by neměl tuto otázku podceňovat.

MIROSLAV LANGÁŠEK

120 LET OCHOTNICKÉHO DIVADLA V RADNICÍCH

Je tomu již 120 let, co v malém městě na Rokycansku založili Spolek divadelních ochotníků. Od těch dob se tu hraje divadlo téměř nepřetržitě (výjimkou jsou léta 1857—59) dodnes.

Dnešní ochotnická generace zná radnický soubor pod různými jmény — název souboru se měnil vždy podle zřizovatele. Po Spolku divadelních ochotníků, který byl členem Kruhu vítězných souborů ÚMDOČ, nesl jméno Horník ZUD, poté Hornické divadlo Radnicka (pod tímto názvem úspěšně uvedl Ibsenovu Noru v r. 1956 na Jiráskově Hronovu a na kongresu ve

Schwerinu) a posléze Radnické divadlo, soubor Domu kultury ROH v Radnicích.

Ochotnické jubileum nebylo jedinou letošní radnickou oslavou. Radnice slavily současně 400 let povýšení na město, 100 let uplynulo od založení Sokola a 50 let oslavil oddíl kopané. Tedy i s ochotníky čtyři nemalá výročí v jediném roce.

Divadelníci připravili pro oslavy festival a od 29. srpna hostili každou sobotu na svém jevišti vyspělé soubory ze tří krajů. Vystoupila libochovická Scéna s Doštalovými Výtečníky, zbirožský

Sládek s Figúieiredovým Donem Juanem, karlovarské studio D3 s komedií Delaneyové Kapka medu a pražský Máj s Makariovým Strašidýlkem a Benedettiho Manželem v laguně. 25. září byla přehlídka uzavřena Šrámkovým Měsícem nad řekou v provedení domácího souboru.

V místním městském muzeu byla instalována síň ochotnického divadla a výstavka, byl vydán almanach. Podařilo se shromáždit materiály, velmi cenné pro dějiny našeho ochotnického divadla. K celé akci se časopis ještě podrobněji vrátí. V. VAINAR

MĚSTO, VE KTERÉM ŽIJÍ

Když se připravovaly oslavy stého výročí položení základního kamene k budově Národního divadla v Praze, byl jsem překvapen telefonickým hovorem z Prahy, kdy mě archivář ND žádal, abych mu sdělil, v jakém sledu přijížděly deputace z krajů a hlavně od nás, zpod Radhoště. Našel jsem o tom záznam v rožnovském archivu a v Národních listech z května 1868. A stačí si jednou začít s něčím takovým a už se vám ta historie lepí na paty a jste v tom až po uši. U nás ve Valašském Meziříčí bylo prvně hráno české divadlo v prosinci 1867. A byl to Molièrův Lakomec přičiněním bratří Jana a Emanuela Lodrových v domě u Ulrichů na náměstí. Ochotnické divadlo vedl před sto lety profesor Tomáš Havlíček. Mám v divadelní kronice zachovalý plakát divadelního představení z roku 1879, kdy naši ochotníci hráli v pivovare a ne příliš úspěšně. Příjem z jednoho představení činil i 14 korun. A to bylo i na skromnou režii a výpravu málo.

Že se tehdy kostýmy šily doma, že

dekorace se připravovaly dlouho do noci s velikým úsilím a obětavostí, dosáhlo se přec jen po roce 1894 výraznějších úspěchů a vyprodaná představení, jež vedl spisovatel František Sokol-Tůma, měla už čistý výnos přes 100 zlatých.

Hezky píše o svých divadelních prvních krůčcích člen Divadla Na Vinohradech František Hanus, rodák z Valaš. Meziříčí:

„V našem bytě byla malá meziříčská konzervatoř divadla i hudby. Táta a maminka byli zpěváci a muzikanti. Psalo se o nich jako o pěvecké dvojici, byli také občasnými hosty brněnské a ostravské opery. Měli spoustu žáků, v salóně se muzicirovalo a zpívalo od rána do večera. Často nás překvapil i vzácný umělec: Jan Kubelík, Váša Příhoda, Jaroslav Kocián. Sestra Jana, dnes je členkou Liberecké opery, mladý bratr Jirka a já jsme znali mnoho oper zpaměti. Na zahradě jsme hráli i operu V studni.“

Mám před sebou fotografii Prodané nevěsty z roku 1928, kterou reží-

roval otec Františka Hanuse, dívám se do tužky osmnáctiletého Franty, který byl obklopen sedmdesáti členy divadelního spolku. V roce 1934. To byl tehdy nějaký zájem o divadlo.

Když jsem v roce 1954 dával dohromady Divadelní léto v krasenském parku, uspořádal jsem výstavku z činnosti místních ochotníků. Lidé mně přinášeli staré fotografie, kritiky, plakáty, kostýmy, makety scén, náčrtky k výpravám, loutky, zkrátka s láskou a rádi se pochlubili těm mladým: Vidíte, co nás kdysi bavilo, když nebyla televize a tranzistory.

Město, ve kterém žiji, mělo kdysi okřídlený pseudonym: Valašské Athény. Základ jistě daly snahy kulturních pracovníků, kteří před sto lety kromě divadla, Sokola, založily první české gymnasium na Valašsku.

Město, ve kterém žiju, má tedy velkou divadelní tradici. O ní by vznikl další článek z vyprávění umělců, kteří zde studovali. Tenorista Jaroslav Gleich z ND, členka divadla Zabravna Věra Bublíková, František Hanus a Radek Brzobohatý, oba členové Divadla na Vinohradech, a jiní.

A. KŘESADLO

Jan Jílek hraje Hastrmana ve své pohádce Kašpárek, Honza a zakletá princezna. Foto M. Túma

POHÁDKOVÝ SVĚT JANA JÍLKA

Dovolte mi začít citátem: „Učíme-li školní děti přesně poznávat vnější svět, logice skutečna, nesmíme zanedbávat ani tu druhou stránku duševního života, představivou tvořivost, která je v dětské duši zpravidla silnější, než zájem o přesné poznávání vnějšího světa.“ Tato velice výstižná slova napsal před lety prof. Václav Tille, známý literární a divadelní vědec i folklorista, poučený znalec našich i světových pohádek. V kostce je tu řečena základní pravda, že dítě v určité své vlastní vývojové etapě dává přednost fantazii před smyslovou skutečností a že tedy pohádka jako neohraničený prostor pro nejbujnější fantazii je tolik potřebná, nutná a ničím v tomto dětském stadiu nenahraditelná. A pro plnější dokreslení celého významu pohádek pro děti uveďme ještě jednu cennou charakteristiku — tentokrát z pera významného současného národopisce a literárního historika Jiřího Horáka, který napsal, že pohádka je „jeden z nejdražších odkazů ústní slovesnosti, vzácné umělecké ztělesnění všelidských ideálů, které tvoří základy mravního života každého národa.“

Je tedy zřejmé, že stejně tak jako dostává dítě pohádky v prozaické podobě převyprávěné skutečnými slovesnými umělci, ať už jsou to K. J. Erben, B. Němcová, J. Š. Kubín, J. Horák, J. Vladislav, F. Hrubín a celá řada dalších autorů, vyžaduje je i na jevišti. Je to podepřeno důvody, z nichž bych pokládal dva za nejdůležitější — předně dítě se chce setkávat se svými pohádkovými hrdiny opět a opět a te-

dy samozřejmě, že i v pohádkových divadelních hrách (nejnověji i v televizi), a pak celou svou etickou náplní, zápasem mezi dobrem a zlem jsou pohádky stále tou nejpřijatelnější dramaturgií divadel pro děti a mládež. Jen obtížně jsou zastupitelné jiným žánrem a jinými látkami.

Těchto několik úvodních poznámek mělo jen za úkol připomenout význam pohádek pro současné jeviště a tím také význam jejich dnešních autorů. Patří mezi ně právem Jan Jílek, herec Divadla Jiřího Wolkra. Kdybychom chtěli velice stručně charakterizovat Jílkovu dramatickou tvorbu pro Wolkrovo divadlo — neboť tato scéna mu byla prvním provozovatelem toho nejlepšího, co pro děti napsal — museli bychom především vyzdvihnout jeho odvahu a cit. Odvahu vidím hlavně v tom, jak dokázal znovuoživit a znovuzkřísit staré pohádkové postavičky a jak jim dal vkusnou a zajímavou jevištní podobu i jak je dovedl včlenit do nových pohádkových příběhů. Dnes bychom se asi velice těžko dopátrali, komu byl nebezpečný např. oblíbený Kašpárek nebo policajt Šmidra, Kalupinka a čím si konkrétně vysloužili toto své „znamení hanby“. Přestali prostě existovat, neobjevovali se v nových pohádkách a stali se pouze historickou záležitostí. A z této historie je jako první vytáhl k potěše dnešních dětí právě Jan Jílek.

Cit prokázal Jílek nejvíce v tom, jak dovedl pracovat s motivy starých, obecně známých pohádek — konkrétně řečeno, jak jevištně ztvárnil pohádku *O Slunečníku, Měsíčníku a Vě-*

trníku podle Boženy Němcové a *Ptáčka Ohniváka a lišku Ryšku* podle K. J. Erbeny. Své literární ambice naznačil Jílek už mnohem dříve, v těchto pohádkách se projevil jako citlivý a jevištně zkušený divadelník, který proměnil epické pohádkové příběhy do plastických jevištních tvarů. Samotná herecká zkušenost mu pomáhala překonávat jakýkoli mnohomluvný výraz, nadbytečný verbalismus, nic neříkající popis atd. Dialogy mají nejen svou přirozenost a skutečně hýbají dějem, posunují jednotlivé akce dopředu, ale samy o sobě mají nemalý švih a slovní vtip a dobře se poslouchají. Tedy na jedné straně smysl pro spád a dynamiku děje a na druhé dostatečný prostor pro humorné zastavení a komediální rozehrávání některých výstupů. Připomeňme si alespoň scénu prince Silomila a čarodějnice z pohádky *O Slunečníku, Měsíčníku a Větrníku*, kdy se princ dostane na hrad k čarodějnici a žádá ji o službu: Silomil: „Řekni, co mám udělat, a já to udělám.“ Čarodějnice: „Nějak moc rychle, skrívánku zpíváš. Jen aby ti zobáček brzy nesklapl, ptáčku modráčku!“ Silomil: „Zbytečně jeden druhého řečmi zdržujeme. Já chci sloužit, ty poroučej.“ Čarodějnice: „Vlastovičko švitořivá... Silomil: „Nenadávej mi pořádk! Já ti také neříkám poupátko nerozvitě, růžičko voňavá, horo moje zelená a fialenkó skromná.“ Čarodějnice: „Nechme toho, nechme toho. A jakou mzdu za svou službu žádáš?“... atd.

Jílek si udržuje v těchto klasických

pohádkách, v tomto svém samostatném divadelním převyprávění pevnou fabulační linku, nezdržuje děj zbytečnými oklikami a vedlejšími motivickými drobnostkami. Umí ho gradovat tak, že malý divák je stále udržován v napětí a v pozornosti. Navíc obohacuje toto pohádkové prostředí i určité zvyklosti osobitým parodiijním tónem, kterým ozvláštnuje některé situace či jednání figur, aniž by tím však znehodnocoval pohádkový základ klasické látky. Tak např. v úvodu pohádky O Slunečníku, Měsíčníku a Větrníku se ozve Hlásný: „Pozor... pozor! Večerní zprávy. Za prvé: Dnešního rána... se nestalo nic. Za druhé: Odpoledne se nestalo také nic. Za třetí: Tím končí zprávy našeho království...“ atd.

Dlouholetá práce na jevišti pro mládež přirozeně vytříbila u Jílka cit pro přitažlivé divadelní situace. Umí navodit scénky tak, aby pak v realizaci je mohli herci naplno rozehrát, dát jim tvarovou odstíněnost, napínavost a proměnlivost, aby tu prostě slovo nepřekrývalo děj, aby tu byla neustálá možnost herecké akce, v pohybu, gestu i v mimice. Kolik takových možností skýtá právě *Pták Ohnivák a liška Ryška*, kdy čiperná, sympatická liška, která doprovází Královici, umí vyzrát nad každou nepříjemnou překážkou svým vtipem, bystrostí, hbitostí i moudrostí. Poslechněme si, jak zdržuje zlou Černou královnu, aby umožnila útěk Královici a Čekance: Královna: „Kam uprchli? Liška: Že jste zmokli? Královna: Kdože zmokl? Liška: Vy jste kmotr? Královna: Jsi hluchá? Liška: Šplouchá voda, šplouchá. Královna: Je hluchá jako poleno. Liška: Že jste si rozbila koleno? Po-

joukám! Královna: Stáli tu dva! Odešli kam? Pospíchali? Liška: Abychom si zazpívali? Královna: Ptám se, kam utekl Králevic a Čekanka?! Liška: A proč ses nezeptala rovnou hned? Pospíchali tam, co je to černé mráčko.“ Takováto scéna je u Jílka vyvažována zápasem s králem skleněné hory, s černou královnou, kdy je lištička raněna nožem, pronásledováním, záměnami apod. Dynamický děj nabízí stále nové a nové scénické možnosti, které vrcholí v závěru, kdy se odhalí zrada a podlý čin obou bratrů. V této pohádce uchovává Jílek i zvláštní poezii — jsou to převážně výstupy s Liškou, i ono pohádkové klíma, tak jak je známe právě z Erbenových děl.

V pohádce *Kašpárek, Honza a zakletá princezna* se Jílek neopírá o konkrétní látku, neobměňuje zafixovanou fabuli, ale vytváří novou, samostatnou pohádku na staré motivy. Je tu král s krásnou princeznou, loupežník, jenž ji chce za ženu, jeho teta čarodějnice Baba-Jaga, která princeznu zakleje, dobrosrdečný hastrman, čert, který se objevuje podle zařikávání z tajuplného pergamentu a pak přirozeně Kašpárek, Kalupinka, Honza, Šmidra, máma. V této pohádkové hře, bohaté na děj i překvapivé situace, prokazuje Jílek svůj smysl pro humor ve zvýšené míře. Pohybuje se trochu na pomezí parodie, jeho humorný přístup k látce mu stále skýtá dostatek neomezených možností pohrát si se slovem, používat slovník dnešních dnů atd. Tak např. Král: „Pane... loupežníku... Loupežník: Říkej mi strašný lesů pane.“ Anebo Kašpárek: „Jasněno, chceš si vzít loupežníka v úterý? Jasněno: Nemůžu! Máme přece zavírací den! Loupežník (ná-

hle bezradný a plný lítosti): S tím jsem nepočítal. Mě nikdo nechápe“... a tak dále. Výtečnou scénku tu tvoří Hastrmánkovo vystoupení u rybníka, kde diriguje sbor kuňkajících žab a kdy se promítá i hudební vtip do herecké akce a celá typicky pohádková atmosféra má moderní příchuť, jemné parodiijní ladění, vizuální působivost. Jílek má prostě už v textu latentní divadelní účín, který mu přirozeně zmnožuje herecký projev i scénické řešení. Právě tato neustálá oscilace mezi pohádkovým základem, jenž je dán dějovou stavbou i typickými pohádkovými figurkami, které si samozřejmě přinášejí do diváckého povědomí určitou potřebnou atmosféru a už svou přítomností navozují kontakt s divákem, a mezi moderním přístupem v tradování látky i konfliktu, vytváří pro dnešního mladého diváka, odchovaného současnou technikou a vědou, přitažlivou podívanou, zpestřenou ještě navíc svižnou a melodickou hudební složkou.

V této pohádce vytvořil tedy Jílek skutečně svéráznou moderní divadelní hru pro mládež, protože v ní dovedl na pevném dějovém základě skloubit pohádkovost s legrací a vtipem, napínavost s tajuplností, staré s novým tak, že celek má pestrost i řád, logiku jednání i bohatost charakterů.

Ne tak jednoznačně vychází Jílkovi poslední pohádka *Kašpákovy vánoce*. I to má být nová pohádka na staré motivy s hudbou Miloše Vacka, ale tady, stručně řečeno, méně by bylo více. Toto putování Kašpárka a jeho druhů za novorozeňátkem nepostrádá dobře napsané postavičky, nechybí tu ani humor a přirozená legrace, navíc je tu i kus vánoční poezie a všeho toho, co k těmto dnům patří, včetně tří Králů atd., ale celek působí dojmem roztržitosti a nevyrovnanosti. Děj je překomplikován, působí dosti neústrojně a logicky ne dosti přesvědčivě. Postavy jakoby do něho vždy vpadly náhodou a z vůle autora a ne vlastní. Přitom jsou zde scénky, které znovu prozrazují Jílkův talent, jeho osobitý dramatický rukopis, který se vyhýbá banálností a laciností a který má i svou jazykovou kulturu. A to jsou hodnoty, které i přes značné výhrady, představují pro dramaturgii dětských divadel určitý přínos. A měřeno v kontextu ostatní tvorby pro mládež, není to přínos přelídnutelný.

Pohádkový svět Jana Jílka je humorný i poetický. Vychází z tradice, kterou se však nenechává svazovat a omezovat, protože Jílek má dosti vlastní invence, aby nebyl jenom pouhým trpným „přepisovačem“. Jeho text je někde postaven jako scénář — tak počítá se samostatnou divadelností, se scénickým uspořádáním jednotlivých faktů a jevů. V tom je jeho provokativnost a divácká přitažlivost.

MIROSLAV KŘOVÁK

Honza (K. Richter) a Máma (L. Hušková) v Jílkově pohádce o Kašpárkovi

DRAMATURGICKÁ PŘÍRUČKA PRO OCHOTNICKÉ SOUBORY

Karel Kratochvíl
a kolektiv

II. díl

HRY PRO DĚTI

REDAKCE AMATÉRSKÉ SCÉNY

AÚSTŘEDNÍ DŮM LIDOVÉ UMĚLECKÉ TVOŘIVOSTI

PRAHA 1970

chvíli, sebrala bábě pekelný pergamen i čarodějnou knihu, odčarovala přimražené a Babu-Jagu poslala s čertem do pekla. A když pak Honza zabil draka a Hastrman přinesl ze dna jezera hrnec se zakletou duší, byla Jasněnka zachráněna. Sedí teď na peci s Honzou, Kašpárkem a Kalupinkou a jede domů. Je s nimi i statečný Hastrmánek, jenž se nyní přestěhuje do jezírka v zámeckém parku, aby byl svým novým přátelům nablízku. Do pece jsou zapraženi loupežníci a Baba-Jaga, které ani peklo nechtělo, a proto je musel Šmidra ouředně zatknout.

Jílkova pohádková hra z r. 1966 je plná vtípu, poezie a jevištních kouzel. Je proto na tytéž kvality inscenačně náročná. Úspěšný inscenátor musí být vtipný, básnivý a musí mít radost z jevištního čarování.

e

[198]

Jílek, Jan

KAŠPÁRKOVY VÁNOCE

Nová pohádka na staré motivy. Hudbu složil Miloš Vacek. 10 scén. 13 m, 2 ž. Výprava: bílá pláň, náves, les, světnice černokněžníková, před městem, palác Herodesův, betlémský chlév. Písně.

Na zasněženou náves, na níž Šmidra právě odtroubil půlnoc, přicházejí tři králové. Putují za velikou podivuhodnou hvězdou, ale ta se jim náhle ztratila. Jsou unaveni a žíznivi. Kalupinka jim proto nabídně lipový čaj, Honza mléko a Kašpárek jim najde na nebi ztracenou hvězdu, za níž se pak vydávají dále, aby se poklonili narozenému Spasiteli. Za pohoštění nechávají na návsi malého beránka. Šmidra, Honza, Kašpárek i Kalupinka se ale nemohou dohodnout, komu beránek vlastně patří, všichni jej chtějí mít, a tak se vydávají také za na-

rozeným Ježíškem, aby je rozsoudil. Na cestu do Betléma se chtějí zeptat černokněžníka v lese. Ten je zprávou o narození Spasitele polekán a po poradě s peklem se rozhodne rovněž se vypravit do Betléma. Tak se tedy pět poutníků vydává na cestu po stopách tří králů. Peklo rozhodne, že dítě narozené v Betlému bude zlikvidováno králem Herodesem. Jeho strážím neunikne nikdo, kdo přichází do města. Nejprve oloupí o dary tři krále a pak dokonce uvrhnou do vězení Kašpárka a jeho druhy. Nic nepomáhá čarování, nic nezmuže černokněžník, když se dovolává pekla. To je totiž na straně Herodesově, protože ten pracuje pro ně. A tak nezbude, než že zajatcům pomůže na svobodu Honzova a Šmidrova udatnost a jejich tvrdé pěsti. Tři králové přišli k betlémskému chlévu, klaněli se Ježíškovi a dávali to málo, co jim ještě z darů zbylo. Ale zjevil se Anděl a varoval Josefa a Marii, aby se s dítětem schovali, neboť Herodesovi vojáci mají vraždit všechny děti. A tak když přijde Kašpárek s přáteli, chlév je už prázdný. Vojáci ale prchající rodinu pronásledují. V nejvyšší nouzi však pomohli Kašpárkovi přátelé. Oklamali Herodesa a místo novorozenátka mu dali v peřince zabaleného beránka, jehož se takto zřekli, aby zachránili pronásledované. Marie, Josef i Ježíšek jsou v bezpečí, černokněžník, protože nechtě dělat dobré činy, dostane od pekla zpět svou duši, a všichni, aniž poznali, komu pomohli, se rozhodují jít dále zasněženou krajinou a dále hledat nově zrozeného Spasitele lidstva.

Vtipná a poetická pohádka (z r. 1969) s nekonvenčním užitím vánočních motivů. Předpokládá však značnou vynalézavost a tvůrčí fantazii inscenátorů.

e

obstát ještě v jedné těžké zkoušce. Nepodaří se mu to, protože přes princeznino varování otevřel záhadnou komnatu a propustil z ní spoutaného Ohnivého krále, jehož princezna uvěznila, když prohrál svůj boj o ni. Nyní je tedy Ohnivý král volný a Krásná princezna je navždy ztracena. Zoufalý Silomil ji hledá po celém světě. A bylo by to zbytečné, kdyby mu nepomohli sestry a jejich mocní manželé — Slunečník, Měsíčník a Větrník. S jejich pomocí si princ nejprve vyslouží u kruté čarodějnice nejrychlejšího koně, s jejich pomocí se dotěrné čarodějnice zbaví, vysvobodí Krásnou princeznu z moci Ohnivého krále a unikne jeho pronásledování. A s jejich pomocí vše šťastně skončí velkým svatebním plesem na hradě u starého krále.

Jan Jílek je nejvýraznější postavou současné české dramatické tvorby pro děti. Jeho dramatizace pohádky Boženy Němcové (z r. 1966) je vtipná, divadelně účinná a technicky celkem dostupná každému souboru, který na jevišti tvoří nápaditě a poeticky. **e**

[197]

Jílek, Jan

KAŠPÁREK, HONZA A ZAKLETÁ PRINCEZNA

Nová pohádka na staré motivy. 9 scén. 7m, 4 ž. Výprava: královská síň, kuchyně, loupežníkův hrad, Černé jezero. Čtyři scény před rekvizitami oponami. Písně.

O princeznu Jasněнку, dceru bázlivého krále Drndálka, se uchází ošklivý loupežník. Když ho princezna odmítne, loupežníkova teta Baba-Jaga zakleje její duši na dno Černého jezera. Kašpárek se rozhodne, že spolu s Honzou se pokusí princeznu vysvobodit. Žárlivá Kalupinka se vydává za něj, jenomže Baba-Jaga začarovala jejich cesty tak, aby se nikdy ne-

sešly. Zatím Šmidra vyhubnovává po kraji zprávu o princeznně neštěstí a hledá někoho, kdo by ji chtěl vysvobodit. Když to uslyšel Honza, slezl rozvázně s pece a šel. Máma mu dala na cestu šaty, boty, hrnec, peřinu i polštář, a nakonec mu naložila na záda celou pec, aby měl pohodlí. U rybníka potká Honza Hastrmana, je mu se princezna Jasněнка zjevuje jako krásná rusalka. Hastrman je do ní zamilován a je ochoten jít za Honzou k Černému jezeru. Spojí se tedy s Kašpárkem, kterého Kalupinka stále marně hledá. Aby se s ní snáze našel, namaluje Kašpárek na nebe duhovými barvami plán cesty k Černému jezeru. Baba-Jaga však znovu všechno zmaří a mapu nechá s nebe zmizet. Ztratila však přitom pergamen se zaklínadlem, jímž se přivolává ku pomoci čert. Tak Kašpárek s Hastrmanem, protože pergamen našli, získali nového pomocníka. Honza na své cestě přišel nejprve k loupežníkovu hradu. Byl sice přivítán velmi hrubiánsky, ale s loupežníkem si snadno poradil a šel hned dál. Hned za ním přišli Kašpárek a Hastrman a zase se jen o málo minuli s Kalupinkou. Podařilo se jim sice loupežníka na chvíli uspat, ale než mohli prohledat hrad, loupežník se probudil, nezvané hosty přepadl a Kašpárka zastřelil. Pomocí rychlého čerta a chytrého Honzy se ale podařilo sehnat živou vodu, a tak dále k jezeru se mohli vydat zase všichni v pořádku. Zatím Baba-Jaga u jezera učila loupežníka, jak se ucházet o princeznu. Všechna snaha byla však marná, loupežník je k ničemu. Když se u jezera konečně objevili Kašpárek, Honza a Hastrman, Baba-Jaga užila nejsilnějších kouzel, aby je zničila. Zmocnila se znovu pergamentu a čert byl zase v její moci. Pak všechny přimrazila, aby se nemohli pohnout z místa, a chtěla je dát sežrat drakovi z jezera. Jenomže tu byla ještě Kalupinka. Přiběhla v poslední

spadl a zranil se. I Váňová hledá svého synka. Zatím se objevila studánka. Pomněnka prozradila Verunce její místo, i když tuto službu musí zaplatit svým životem. Ráda se obětuje pro blaho ostatních. Poutník přináší zraněného Lukáše a přiznává se, že je jeho otcem. Vypráví mu o svém nešťastném putování světem. A tak se konečně shledá Váňová nejen se synkem, ale i se svým mužem. Kouzelná studánka jim opravdu přinesla štěstí. Všichni se u ní scházejí a Verunka může přistoupit k lidovému obřadu otvírání studánky. Hra z pera zkušené ochotnické autorky, dlouholeté vedoucí dětského souboru, ožívuje na scéně řadu lidových obyčejů. Svým obsazením, kde se uplatní větší počet dětí, zejména děvčat, je určena školním souborům, obvykle zápasícím s nedostatkem vhodného repertoáru. **Šd**

[195]

Horynová, Zdeňka ZKOUŠKY ČERTA BELÍNKA

Pohádková hra o třech dějstvích. Osoby: 4 m, 5 ž. Výprava: před zahradníkovou chaloupkou, jiná zahrada s besídkou.

Mladý čert Belínek putuje po světě, aby obstaral pro peklo vlád-kyni a získal černou duši — to jsou totiž dvě podmínky absolvování jeho tovaryšských zkoušek. Spojí se s Lenkou a Jiříkem, dvěma mladými lidmi, kteří hledají ztracenou vzácnou perlu princezny Rujany. Belínek tovaryšské zkoušky neudělá — získá sice pro peklo princeznu Rujanu, ale tě se tam nelíbí a musí ji zase přinést zpátky. Zlá Hárakšanda a podvodník Čáry Felčáry se však přece do pekla dostanou. Belínek se pod vlivem svých lidských kamarádů tak počlověčí, že zůstane na zemi. Vzácná perla se nakonec

najde a dostanou ji dětské diváci na památku.

Veselá, jednoduchá hříčka, plná poezie, vznikla v ochotnickém souboru a stala se od svého hro-novského vítězství v padesátých letech po více než deset roků nej-
hranější hrou ochotnického repertoáru (byla hrána i profesionálně a za hranicemi). Za své úspěchy vděčí jistě i autorčině znalosti ochotnických možností a dětských požadavků. Podobné hodnoty mají její další hry, poetická **Zlatá studně**, **Moudrá ševcová** (využívá pro hru dětského publika) o **O včelce Lindě** (hrají jenom děti). **be**

[196]

Jílek, Jan

O SLUNEČNÍKU, MĚSÍČNÍKU A VĚTRNÍKU

Národní pohádka podle Boženy Němcové. Hudba Lubor Schwarz. 11 obrazů. 9 m, 5 ž. Scény: nádvoří, ložnice princezen, pustá krajina, královská síň, palác krále Měsíce, hrad čarodějnice, hrad Ohnivého krále.

Zatímco král otálí s provdáním svých tří dcer, princ Silomil sestřám přeje a je odhodlán dát je prvnímu ženichu, který se o ně bude ucházet. A když jednou král odjede na ples a svěří dcery Silomilovi, objeví se v noci tři nena-dál ženiši, jeden po druhém. Princ Silomil neváhá ani chvíli: Zlatovlásku dá králi Slunce, Stříbrovlásku králi Měsíci a Čer-novlásku králi větru. Jenže bez sester je na hradě smutno. Princ se proto rozloučí s králem a jde do světa. Přejde na tajemný sněž-ný hrad, v němž žije Krásná prin-
cezna. Silomil si ji však musí vy-bojovat. Podaří se mu to, když na radu tajemného stařečka vymění svůj meč za princeznin kouzelný. Než však princeznu dostane, musí

[190]

Alda, Jan

SŮL NAD ZLATO

Pohádková hra pro mládež o pěti dějstvích. 10 m, 4 ž, chlapci, děvčata. Výprava: hradní sál, komnata královských dcer, králova komnata, před selským statkem, na poli, před chaloupkou. Verš.

Starý král má tři dcery. Adéla a Liběna jsou marnivé a obě touží po moci a bohatství. Maruška je tichá a pracovitá. Král uvažuje, komu by svěřil vládu. Adéla se chce vdát za cizího císařova syna a získat tak korunu. S cizincem jako svým nástupcem král nesou-
hlasí. Šašek mu radí, aby se ze-ptal dcer, která ho má nejraději, a pak rozhodl, které předá žezlo. Adéla říká, že má otce ráda nad zlato, Liběna nad moc královskou a Maruška prohlásí, že má otce ráda jako sůl. Král se rozzlobí a Marušku vyhání.

Opuštěná Maruška marně žádá sedláka o pomoc, ani chalupník ji nemůže vzít k sobě, má pět dětí a stěží shání živobytí. Nako-nec se Marušky ujímá hodná ba-bička, žijící v lesní chaloupce. Mezitím se ztratila v zemi sůl. Na královském hradě je hostina jen ze sladkých jídel. Vzácní hosté opouštějí království a vyslanec císaře znovu žádá ruku Adély pro císařova syna, tentokrát už pod podmínkou, že se král vzdá trůnu. Král znovu odmítá. Adéla utíká za císařovým synem a krále opouští. Liběna se spojuje s mi-nistrem a chce se násilím zmoc-nit trůnu. Král tak poznává pro-radnou lásku svých dcer. V téže době dostává Maruška od babičky kouzelnou solničku, z níž ne-ubývá soli, pokud ji má v ruce pracovitý člověk. Maruška se vra-cí na hrad, přináší zemi sůl a pravou lásku otci. Ten již dávno poznal, že jediná Maruška ho měla opravdu ráda a že sůl je nad zlato. Ji také starý král ode-vzdává královské žezlo a korunu.

Hra Sůl nad zlato je zpracováním známé pohádky, tentokrát ver-šem. Vznikla r. 1963. Jejím auto-rem je známý básník, který svoji tvorbu věnuje zejména dětem. Jde o poetickou pohádku s ne-zbytným etickým jádrem, která je vhodná pro všechny ochotnic-ké soubory, jež se rozhodnou hrát pro děti. **Ko**

[191]

Bařinka, Jaroslav

VALAŠSKÝ BETLÉM

Zpracováno podle starých dětských lidových her, koled a říkadel z Va-lašska. 11 m, 2 ž, děti, zpěváci, mu-zikanti. Scéna jako prostor pro ta-neční a pěvecká čísla. Lidová muzi-ka. Lidové kroje. Valašské nářečí.

Pastýři se probouzejí, aby se do-zvěděli novinu o narození. Opo-vědník pak uvádí koledu s ha-dem, v níž chlapci zpívají o prv-ním hříchu. Pak Opovědník uve-de Marii a Josefa do Betléma, kde hledají místo k přenocování. A za-číná pastýřská hra Fedoři. Pastý-ři se v ní ukládají nejprve k spán-ku, pak se jim zjevuje anděl a oznamuje zprávu o narození. Pas-týři jdou do Betléma, skládají dary a koledují. Koleduje i malý koledníček s uzlíčkem v ruce. Ná-sleduje koleda s kolébkovou. V ní se koledníci střídají, zpívají nej-krásnější lidové koledy, zejména známé vánoční ukolébavky. V krátké mezihře zpívá chromý Valach, jenž ve své písni lituje, že Betlém je pro něho příliš da-leko. Těší se však, že pastýři přine-sou dobré zprávy, z nichž se i on bude radovat. Nakonec anděl s hvězdou přivádí tři krále. Zazní ještě krátká tříkrálová hra a Opovědník přeje všem zdraví a štěstí a loučí se s diváky.

Jednoduchá kompozice je příja-telná pro všechny soubory, pokud mají smysl pro krásu lidového umění, disponují alespoň velmi

jednoduchou lidovou muzikou a pokud zvládnou dialekt lidové slovesnosti. **e**

[192]

Cinybulk, Vojtěch

ZMOUDŘENÍ ŠEVCE FANFRNOCHA

Veselá pohádka o pěti obrazech. 10 m, 2 ž, zbrojnoši, ševci, kloboučníci, krejčí, dětské hlasy. Výprava: světnice u ševce, královská předsíň, královské vězení, královský park u hradní věže.

Ševce Nyklíčka, který má pro svou ubrblanou a ubručenou povahu přezdívkou Fanfrnoch, pálí bydlo v Libouni, kde ševcuje a učí svému řemeslu syna Toníka. Když se dozvídá, že král nařídil poddaným donést na hrad dary ke královským narozeninám, rozhodne se vypravit ke dvorusušími botami. Bláhově věří slibu, že dostane za odměnu od krále úřad a že se stane rytířem.

Všechno dopadne jinak. Fanfrnoch sklídí výsměch u panských řemeslníků, kteří se sešli v královské předsíni. A protože je Fanfrnoch švec divoký a ubručený, dojde k hádce a půtce, při níž ztratí k daru přichystané boty a navíc ho potrhá komoří dá zavířit. Nalezené boty se ovšem králi líbí, protože se liší od všech vyumělkovaných výtvorů dvorních ševců. A když se navíc boty osvědčily i na lovu, navštěvuje král Fanfrnocha ve vězení a nabízí mu úřad dvorního obuvníka pod podmínkou, že se omluví komořimu. Fanfrnoch odmítá omluvu i úřad. Král je uražen a nařizuje věznit Fanfrnocha do té doby, dokud se nepokoří. Divoký švec řekne, že dřív se král pokloní před Fanfrnochem, než Fanfrnoch před králem. Král se toho chytí s tím, že švec tedy nepůjde domů až do doby, dokud se král nepokloní před Fanfrnochem.

K okénku vězení přichází Toník a když se dozví ortel, vymyslí lest. Ta spočívá v tom, že fanfrnochem se nazývá velký hrnec potažený kůží, kterého používají hoši při novoroční koledě. Kůže na hrnci je provlečena žíní a při zpěvu koledy se na tento hrnec zvaný fanfrnoch přizvukuje bručivými tóny. Pro tento bručivý zvuk také ševci Nyklíčkoví přezdili v Libouni Fanfrnoch. Toník dosáhne toho, že se král při prohlížení Fanfrnochovi pokloní a pak dodrží své královské slovo a ševce propouští z vězení.

Švec se tajně vrátí domů, neboť se bojí ostudy. Je však vyléčen ze svých panských choutek, poznává cenu dobrého a poctivého řemesla a nakonec i dobrou povahu prostých lidí, kteří se mu nejen nevysmívají, ale znovu mu dají do opravy svoje boty.

Autor, známý loutkářský tvůrce a pedagog, napsal vtipnou pohádku, která je plná veselých postav a situací. Hra je to vhodná pro všechny typy ochotnických souborů. Předností pohádky je její humor. **Ko**

[193]

Disman, Miloslav

TŘI MEDVÍDATA

(Rýša — Míša — Máša)

Hra pro malé děti o čtyřech obrazech. 3 m, 2 ž, 2 chl, 4 d. Scéna: před oponou, v lese.

Před oponou cirkusu RMM ohlašuje Medvěďar vystoupení svých tří cvičených medvídat Rýši, Míši a Máši. Hraje hudba a medvídata předvádějí své kousky. O přestávce se dovědí, že cirkus je utábořen u lesa, kde je před časem Medvěďar chytil. Rozhodnou se, že mu utečou a vrátí se k mamince do rodného lesa. Útěk se jim zdaří, medvídci najdou paseku i jeskyňku, v níž se narodili, ale maminka tam není. Přesto se

rozhodnou, že tam zůstanou a budou na ni čekat. Máša se ubytuje v jeskyňce, Míša na stromě, ale pracovitý Rýša si postaví domeček. Zlý vlk, který po odchodu medvědice ovládl les, se rozhodne spolu s liškou Ryškou a malou lištičkou Zrzečkem medvídky vyhnat. Bojí se, že až dorostou, stanou se pány lesa oni. V noci přijde bouře. Vlk se svými spojenci přepadne medvídky, kterým však pomáhají hodné verky. Nastane zmatená honička a bitka. Ale špatně by to bylo s medvídky dopadlo, kdyby boj neukončil šťastnou náhodou výstřel z hajného pušky. Ráno se medvídci rozhodnou, že si postaví společně pevný a důkladný dům, který je ochrání před vlkem. Zatím liška s vlkem ukradnou hajnému pušku a patrony, aby mohli medvídky zastřelit. Malá Zrzečka, která medvídky špehuje, se chytne do pastí a medvídci ji vysvobodí. Zato jim slíbí pomoc, stejně už má zlého vlka dost a chtěla by si v míru a pokoji hrát s medvídky. Přesvědčí i Ryšku a společně zahodí patrony do vody. Medvídci se pustí do stavby společného domu. Přitom je napadne vlk s puškou, nemá však čím střílet a tak ho všichni společně zaženou. A aby byla velká radost dovršena, právě v téhle chvíli se medvídci shledají se svou maminkou medvědicí, která se vrací na místo, kde kdysi šťastně žila se svými dětmi.

Zasloužilý umělec Miloslav Disman, nositel Řádu práce, je nejvýznačnějším reprezentantem mnohaletého úsilí zapojit divadlo do procesu dětské výchovy. Jeho Tři medvídata jsou jednou z neoblíbenějších her pro děti. Udržují se na repertoáru profesionálních i amatérských scén již od doby svého vzniku. Učí děti lásku k domovu, ke svobodě a ukazují jim s humorem a bez napomínání prospěšnost společné práce. **Šd**

[194]

Hanzálková, Jarmila

ZAPOMENUTÁ STUDÁNKA

Pohádková hra o lásce k domovu a jeho kráse ve třech dějstvích. Verše z knihy M. Bureše „Otvírání studánek“. 1 m, 2 ž, 4 chl., 17 d. Scéna: před chalupou, krajina.

Je jaro. Na návsti si hrají děti a chystají se na velikonoce. Vznikne mezi nimi spor o to, koho zvolit za královničku při otvírání studánek. O tuto poctu usilují dvě děvčátka, Dorka, kterou hájí Kuba, a Verunka, za níž stojí Lukáš, syn chalupnice Váňové, jež muž před lety odešel kamsi do světa. Nakonec vyřeší spor Váňová, která určí věkově starší Verunku. Pak se děti rozpovídají o studánce kdesi v kopcích, která se před lety ztratila v zemi a o níž se vypráví, že je kouzelná. Dávala nejen dobrou a chladnou vodu, ale i štěstí tomu, kdo se z ní napil. Všichni se rozhodnou, že ji půjdou hledat. Několik dětí v čele s Kubou se však domluví, že ji půjdou hledat samy, aby se proslavily. I Lukáš ji chce hledat tajně sám. Ten však chce získat štěstí pro maminku, která stále čeká na návrat svého muže. Vysoko v kopcích se u skupinky květinek sejdou zvířátka. Pomněnka jim vypráví svůj sen o ztracené studánce. Všichni touží, aby se studánka vrátila a dávala jim opět osvěžení. Přicházejí děti a zvířátka se skryjí. Děti, hlavně Kuba, jsou zklamané a rozzlobené, marně studánku hledaly. Ani Lukáš ji nenašel. Tomu se však zjevila Strážkyně studánky a přislíbila pomoc, když si děti budou vážit přírody a půjdou všechny společně. V kopcích se objeví muž — Poutník, který se po dlouhém bloudění světem vrací domů. Spolu s Verunkou odcházejí hledat Lukáše, ten však zatím na nebezpečném místě

MARTÍNEK 9

N. V. GOGOL — část první

Porážka děkabristického hnutí, provázená systematickými represáliemi všeho, co se dostalo do rozporu s mentálním úsilím reakčního mikulášovského režimu, vyzvedla dramatické žánry únikového rázu. Postavila do popředí situační komedii se stereotypní milostnou zápletkou, frivolní frašku a vaudevill nicotné literární úrovně. Žánry, které odváděly pozornost od stěžejní problematiky a převáděly ji do vyhraněné intimní sféry, aby tak prakticky uskutčily požadavek „sociálního hromosvodu“, absolutně bezideové tvorby, přinášející obecnstvu výlučně bezuzdnou zábavu a zapomnění. V polemice s těmito zájmy se zformovala kritéria revolučních demokratů, estetické principy N. G. Černyševského i N. A. Dobroljubova. I když se stanoviska vzájemně diametrálně vyhranila, šlo o vývojový proces mučivého hledání, omylů i objevů zásadního významu, jak to velmi přesně dokumentuje dílo N. V. Gogola.

Gogolova komediografická tvorba vyrostla z organického zájmu o divadelní umění, podmíněného nejen vlastními amatérskými pokusy a zálibami, ale především názorem na poslání dramatické literatury. Z komedií Fonvizinových, Kapnistových i Kňazninových odvodil princip „vysoké mravní komedie“, která nechťela jen komentovat dobové neřesti („nakupit zvrhlíky na jedno místo“ — Gogolova charakteristika „Hoře z rozumu“), ale měla se orientovat v komplikovaných proměnách, v neustálém posunu hodnot, aby vystihla „deformující vliv“ životního prostředí. Gogol vlastně prohloubil osvícenské pojetí komedie, které v jeho díle logicky nabylo nové tvárnosti a postupně se zapojilo do koncepce rodfického se proudy kritického realismu. Nadále obhajoval „zájmy života“ v duchu pozitivního ideálu, nevěťlovaného již do mentorské podoby dramatické postavy, ale prostupujícího celý text, v němž autorovo stanovisko určovalo nejen tematiku, ale také žánr díla. Takovéto podání nechťelo zastírat „obnažené rány a neduhy společnosti“ a muselo se v konečném výsledku postavit proti bezideové komediografii.

N. V. Gogol zápasil po více než deset let nejen s dobovými cenzurními požadavky, ale také s konvenčními představami uměleckých kruhů, pohodlností hereckých představitelů i publika, aby se propracoval k osobitému vidění charakteristických znaků ruské komedie. Zcela rozhodně zavrhl etnografické podání, založené na vnějších rysech (k němuž se mimochodem opětovně přihlásila slavjanofilská škola šedesátých let), tradičním ruským oděvu, nápěvném přednesu lyrických i zpěvních vložek. Domácí komedie vyrůstala v Gogolových představách z tradice lidové hry, jarmarečních podíváných a chťela se vnitřně obrodit výsledky literárního vývoje, představovanými nemilosrdným soupeřením realismu a romantismu. Gogolova syntetizující schopnost, snaha využívat veškerých postupů, zjevný smysl pro možnost literárních motivů, nečekané zvraty v proměnách postavy i nuance dialogu přinášely další možnosti ve sféře komediografie. Kvality, které charakterizují již Gogolovu nedopsanou dramatickou prvotinu — komedii „Vladimír III. stupně“, později rozdělenou do několika aktůvek.

Autor tu rozvíjel anekdotický příběh ctižádostivého úředníka, Ivana Petroviče Barsukova, který natolik zatloužil po řádu Vladimíra III. stupně, spojeném s výsadami dědičného šlechtictví, že byl schopen čehokoliv v zájmu tohoto rozhodnutí. Korespondence, plány i útržky, podobné jako jednotlivé aktovky dávají možnost rekonstruovat autorův záměr. Nešlo jen o výsměch kariérismu: Gogol sledoval širší společenské kontexty a

příběh chorobné ctižádosti přerůstal v obžalobu společnosti, kde celý mechanismus lidských vztahů podporuje sobectví, úplatkářství, pokrytectví. Všeemožné intriky, neustálé napětí, ponižování se před neschopnými představenými a nadřízenými, pomluvy a milostné plotky, široké společenské pozadí dávalo jiný smysl honbě za řádem, dovedené k tragikomickému zvratu. Nesmírné úsilí, celoživotní ústrky a utrpení přivedly sice Barsukova k vytouženému cíli, ale současně podlomily jeho síly, takže se nakonec ztotožnil s předčtím vlastního zájmu. Cíl a výsledek se vzájemně proluly a Barsukov se v šilených vidinách začal považovat za řád, aby znovu vstupoval do úřednického prostředí a dosahoval zde vrcholné pozornosti, úcty atd. Mnohé z těchto motivů nalezly pokračování v „Mrtvých duších“ a zdá se, že vstoupily do Čičikovova životopisu.

Gogolův pohled na úřednický svět obsáhl zcela nové aspekty: převážná většina dobové literární a dramatické produkce nezastírala nedostatky byrokratického aparátu, ale objasňovala je jako „osobní záležitost v jádru dobrých lidí na nevhodném místě“. Ukazovala úředníky jako cituplné muže, srdečné jedince, kteří však podlehl svodům, dali se unést nějakou vášní, hrou v karty nebo ženskými půvaby. Gogol prosadil jiný výklad — jeho postavy z úřednického světa měly jednotný, celistvý ráz, nebylo tu rozdílu mezi domácími a společenským prostředím. Naopak, právě v úředním světě vynikala bezduchost, pokrytectví a nelidskost, bezzásadovost, snaha vyhovět sebamalerickému přání nadřízených nebo majetných kruhů. V domácím prostředí se „krysy a nicky“ měnily v „generály a hrozivé despoty v bačkorách“. Gogol dokonce odmítl představu, že negativní proměny a ztráta čehokoliv, co by se dalo označit jako charakter, vlastní názor apod., zasahují jen některé vrstvy společnosti. Programově sledoval „všechny stupně úřednické kariéry“ od nejvyšších kruhů až po služebnictvo; neponechal stranou příživníky, jež „vyjíjí s vlky“ a chťejí se „udržet na výsluní“.

Zlomky komedie „Vladimír III. stupně“ dovolují rozpoznat v nedokončeném díle vyhraněný satirický záměr autora, který chťel zachytit tragikomický výsledek takřka chorobného kariérismu, aby jej však nepovažoval za „osobní omyl či prohřešek“, ale za zákonitý výsledek dobových společenských vztahů a krajně konzervativního uspořádání nejen úředního aparátu. Práce na díle přinášela stále nová hlediska, původní úmysl se rozrůstal a N. V. Gogol si záhy uvědomil, že podobné dílo nemá naději na zveřejnění. Z těchto důvodů přerušil práci a některé motivy přenesl do tzv. „malých komedií“, samostatných variací Puškinových principů v jiném dramatickém žánru („Jitro tuze zaměstnaného člověka“, „Soudní spor“, „Pokoje pro služebnictvo“, „Sobačkin“).

V zásadě sice neupustil od původního úmyslu, poznal však, že je nutné zvolit jiné téma, zcela nevinný námět, který by nepohoršil a nevyvolal jakékoliv námitky. Proto zahájil práci na komedii „Ženichové“ (1833), komedii, situované do provinčního zapadákov, kde docházelo k soubojům a rvačkám o nevěsty, směšným tahanicím o věno, doprovázeným mnoha frivolními výjevy. Gogol házel zjevně rukavici dobové cenzuře a chťel přesvědčit literární kruhy o jediném: nadané dílo vyvolalo polemiku a narazilo na zábrany, nicůtky naopak našla cestu na scénu a získala uznání. Autorova morální odpovědnost znemožnila podobný postup a donutila ho změnit původní úmysl, konečná verze „Ženitby“ (1842) má pramálo společného s původním podáním.

Přepracování vzdálilo text od dobové bezideové komedie a převedlo jej do polohy charakterové komedie. Původní verzi N. V. Gogol označoval za naivní pokus o literární satisfakci, dětský žertík, který parodoval poměry v literárních salónech a vysmíval se konvenčnosti požadavků. Bez ohledu na přání a urgence z řad herců, prosby přátel M. S. Ščepkina i I. I. Sosnického, nepředal text divadelní praxi, dokud se nezrodila „Ženitba“.

[Pokračování]

A CO UMĚLECKÝ PŘEDNES

Někdy v září minulého roku se sešlo nikoliv náhodou několik málo odborných pracovníků z krajských kulturních zařízení a institucí, aby si pohovořili o tom, jak pomoci amatérskému uměleckému přednesu. Se svými zkušenostmi přišel Míla Kučera, známý metodik Východočeského kraje, své představy měl Kamil Mařík z Českých Budějovic, jiné Jan Šrámek, pracovník pražského ÚDLUTu, trochu jinak jsem si vše představoval já (pracovník kulturní správy Severočeského KNV v Ústí n. L.). Protože jsme se neshodli na stejném způsobu, a bylo to asi dobře, začali (nebo pokračovali) jsme v každém kraji jinak.

NASE PŘEDSTAVA byla asi taková: Vybrat z každého okresu kraje asi 4—5 pokud možno nejlepších recitátorů. Některé jsme znali z různých soutěží, další jsme vybrali za pomoci okresních kulturních správ. Z odborníků a v kraji užívaných praktiků jsme vytvořili vedení Klubu — jakýsi lektorský sbor. Nutno zdůraznit, že v organizaci Klubu a jeho činnosti nám vydatně pomáhal a pomáhá krajský výbor Svazu českých divadelních ochotníků.

CÍLEM bylo zvýšení úrovně uměleckého přednesu v našem kraji se zaměřením na nejlepší současné amatérské recitátory. Protože se pro příští období počítá ještě s vytvořením okresních poboček, měla by postupně činnost Klubu zasáhnout co největší počet zájemců o umělecký přednes. Nechtěl bych stavět žádné vzdušné zámky, víme již dnes, že nejsou ve všech našich okresech podmínky k ustavení okresních poboček, ale reálné předpoklady u nás mají nyní 2—3 okresy.

SLOŽENÍ členů v této sezóně nebylo takové, jaké bychom si stoprocentně přáli. I když lze říci, že se do Klubu dostali ti nejlepší z kraje (nikoliv ale jen ti). Semináře Klubu navštěvovalo pravidelně asi 40 mladých lidí ve věku od 16 do 30 let, několik je ještě starších.

A JAK TO VLASTNĚ DĚLÁME. Jednou za dva měsíce se sjíždějí členové Klubu na dvouapůldenní semináře do některého rekreačního střediska na Děčínsku (právě sem proto, že je sem nejlepší spojení i z těch nejdělejších částí našeho kraje). Protože nástup na soustředění je už v pátek večer, může v sobotu hned ráno začít práce v Klubu. Je to práce v kroužcích, kde se za vedení lektorů účastníci prakticky učí dýchat, vyslovovat, hovořit se zde o celkové přípravě na přednes, o komponovaných pořadech, dělají se rozbor textů ap. Mimo práci v kroužcích jsou pořádány i přehlídky uměleckého přednesu (jako prověrky domácí přípravy a výsledků samotné práce v Klubu). Několikrát

se účastníci soustředění seznámili i s prací souborů (chomutovského Leporela a libereckého souboru S-klubu) a měli samozřejmě možnost vyjádřit své názory (eventuálně si je opravit) na zhlédnuté představení. Hostem soustředění je vždy některý z našich předních profesionálních umělců, kteří se zabývají prakticky uměleckým přednesem. Tak měli členové Klubu možnost vidět a slyšet recitovat Jiřího Adamíru, Josefa Veldu, Ludka Munzara, Radovana Lukavského a Vladimíra Šmerala. Samozřejmě, že nezůstalo nikdy jen při recitaci, ale že všichni tito umělci odpověděli na četné dotazy a vůbec — mnohdy dlouho do noci — srdečně besedovali o své práci. Pan Lukavský si dokonce připravil pro nedělní dopoledne ještě přednášku o uměleckému přednesu. Práce v Klubu předpokládá u členů domácí přípravu, na kterou je kladen velký důraz.

O VÝSLEDKŮH práce našeho Klubu uměleckého přednesu by bylo asi předčasné hovořit, i když je faktem, že členové Klubu obsadili v krajské soutěži v některých kategoriích první místa. Stojí za zmínku i ocenění zasloužilého umělce Radovana Lukavského, který některé členy Klubu slyšel recitovat a vyjádřil se o nich velmi pochvalně.

JAK HODNOTÍ KLUB SAMI ÚČASTNÍCI. Po čtvrtém letošním soustředění Klubu vyplnili členové malý dotazník, ze kterého lze vyčíst některé podstatné skutečnosti. Všichni považují schůzky klubu za velmi prospěšné. Hodnotí dobře i organizaci Klubu a účast profesionálních umělců na schůzkách. Navíc by chtěli, aby pro ně byl vydáván samostatný metodický materiál (zatím jsou v našem kraji zveřejňovány materiály pro recitátory v Metodickém listě společně s materiály pro ochotníky). Všichni si uvědomují, že možnost být členem Klubu jim přináší mnoho dobrého a jsou ochotni si náklady i částečně hradit (zatím jim je vše hrazeno). Nevyřešena zatím zůstává otázka většího uplatnění recitátorů-solistů před veřejností.

A JAK DÁL. Samozřejmě, že bychom chtěli a budeme pokračovat. Do druhého ročníku se pokusíme vybrat účastníky ještě přísněji. Počítáme s menším počtem (maximálně 30 účastníků). Ještě více budeme zdůrazňovat samostatnou domácí práci. Schůzkový program bude rozšířen o teorii, literární historii ap. Chtěli bychom pozvat i některého básníka.

TOTO NENÍ NÁVOD na to, jak trávit volné soboty a neděle anebo jak o ně přijít. I uměleckému přednesu se dá jistě pomáhat tisíci dalšími způsoby. Berte to tedy skutečně jen jako několik poznámek k našim zkušenostem.

MILOŠ DVOŘÁK

■ V sezóně 1969—70 sehrálo na okrese Jablonec nad Nisou celkem 8 souborů 39 představení, která zhlédlo 10 404 diváků. Třetinu z tohoto celkového počtu sehrál soubor Tyl z Jablonce — 13 představení (Ben Jonson, Lišák a Erwin Silvanus, Korczak a děti) pro 3170 diváků.

■ Devátý divadelní festival v Nejdku, o němž jsme se již v časopisu zmiňovali, přinesl tyto výsledky: Zvítězil domácí soubor Jirásek s Anouilhovým Tomášem Becketem, druhý byl soubor z Františkových Lázní, třetí z Kadaně. Ceny za nejlepší herecké výkony získali Hana Dolanská z Františkových Lázní a B. Vozar z Nejdku.

■ Podzimní premiéry nejdeckých divadelníků: detektivka C. Campiona Smrt na samotě (uvádí Studio mladých), opereta J. Jankovce Děve z přístavu, Jílkova pohádka Pták Ohnivák a liška Ryška (dětský soubor) a konečně poslední hra Františka Hrubína Kráska a la zvíře v režii F. Bydžovského.

■ Národní přehlídka vesnických divadelních souborů proběhla v září v Žebráku s tímto programem: Lidové divadlo Nučice (de Stefani, Jako ta myš), Soubor Mladých Vysoká Libeň (Zelenka, Věčné tvůj), JZD Nezamyslice (Tetauer, Úsměvy a kordy), KAPKA Praha (Píseň o rodné zemi), Juvena Mirovice (Thomas, Past), Újezd u Radnic (Ridley, Půlnoční vlak), JZD Droužkovice (Švestka, Šípková Růženka), OB Chabařovice (Nash, Obchodník s deštěm), Mahen Březová nad Svit. (Stehlik, Mordová rokle). Vzhledem k závažnosti akce budeme jí v příštích číslech věnovat podrobnou pozornost. Zde jen stručně poznamenáváme, že v soutěži získali první místo Vysokolibenští, druhé ochotníci z Újezda u Radnic, třetí soubor z Nučic, Chabařovičtí získali zvláštní cenu poroty. Celá akce, inspirovaná Svazem ČDO, měla mimořádný úspěch.

■ V létě zemřel Jaroslav Milichovský, dlouholetý inspicent Horáckého divadla v Jihlavě. Ochotníci Jihlavska jej znali jako vynikajícího ochotnického herce a režiséra, svědomitého a nadšeného pracovníka.

■ Ve třetím ročníku žimrovického festivalu, kde soutěží soubory z Opavska, zvítězil hradecký soubor RK Brano s detektivkou A. Christie Past na myši, druhý byl SZK Žimrovice s hrou Velká zlá myš, třetí Slezáci ČSPO Opava - Kateřinky s Charleyovou tetou (získali rovněž cenu diváka). Na festivalu v Hlučíně zvítězila ZDS Hradec s pohádkou J. Hanzálkové O princezně, která si neuměla hrát.

■ 6. ročník Moravského festivalu poezie „O štít města Valašského Meziříčí“ se konal na přelomu října a listopadu. Je to tradiční festival přednesu poezie, který každoročně pořádá Divadlo poezie Klubu pracujících ve Valašském Meziříčí.

Ústřední dům lidové umělecké tvorivosti vydal ROČENKU 1969, v níž na 120 stranách najdete podrobnou dokumentaci činnosti ústavu. Z úvodního slova ředitele ÚDLUT, Jaroslava Šindeláře, citujeme:

„Předkládáme veřejnosti bilanci práce za rok 1969. Nebyl to rok právě nejkldnější. Celá naše společnost prožívala období konsolidace, na všech úsecích se hledaly cesty jak vyjít z krizové situace, do které se naše země dostala. V takových obdobích není jednoduché rozvíjet a podporovat umělecké zájmy lidu, jeho tvořivost, není jednoduché organizovat akce zájmové umělecké činnosti.

A přece to byl rok, ve kterém ÚDLUT — v první polovině roku za vedení RSDr. Josefa Semína — bohatě rozvinul svoji práci studijní, vzdělávací, organizátorskou, vydavatelskou a zprostředkoval desítky výjezdů našich souborů do zahraničí. Nevelký počet odborných pracovníků spolu se stovkami aktivistů pomáhal tak významně rozvoji zájmové umělecké činnosti.

Můžeme s jistým uspokojením říci, že bez halasu a velkých slov přispíval ústav ke konsolidaci našeho života, že významně pomáhal realizovat kulturní politiku Komunistické strany Československa ve smyslu rezoluce XIII. sjezdu, a že jako rezortní ústav ministerstva kultury ČSR se spolupodílel na aktivizaci kulturních pracovníků a všeho lidu naší země. V průběhu roku se také prohloubily ostatně i předtím intenzivní a průběžně udržované styky s bratrskými pracovišti v socialistických zemích.“

Zpravodaj ÚDLUT Zájmová umělecká činnost přináší ve svém 5. čísle zprávu o slavnostním zasedání ústřední kulturněvýchovné rady ministra kultury ČSR u příležitosti 25. výročí

osvobození Československa Sovětskou armádou. Zasedání se konalo 28. května ve Valdštejnském paláci v Praze a byla na něm udělena čestná uznání ministra za úspěšnou kulturně politickou činnost šestatřiceti soudruhům a soudružkám, z nichž uvádíme alespoň některá jména: dr. Miroslav Bu-

DOKUMENTY

kovský, ředitel Osvětového ústavu v Praze, zasloužilý umělec Miloslav Disman, Bořivoj Hrnčíř, vedoucí divadelního oddělení ÚDLUT, Jaroslav Šindelář, ředitel ÚDLUT, Jan Šrámek, odborný pracovník ÚDLUT, akademik Štoll a řada dalších.

V téměř čísle jsou otištěny výňatky z projevu náměstka ministra kultury ČSR Dr. Josefa Švagery (celý projev vydal Osvětový ústav v Praze). Citujeme:

„Pokud jde o podíl samosprávy ve vztahu ke státnímu řízení, je třeba říci, že se nestavíme např. proti snahám amatérů v zájmové umělecké činnosti po sdružování a podílení se na správě jednotlivých uměleckých oborů apod. Jde však o správné vymezení funkce a skutečného podílu na řízení této činnosti.

Již v první polovině padesátých let nalézala tato tendence svůj výraz v organizování poradních sborů a oborových sekcí jako iniciativních a pracovních orgánů státní správy v dané oblasti. V době příprav nového sdružovacího zákona v roce 1969 tyto tendence pak zesílily a současně se rozvinuly názorové boje o pojetí funkce navrhovaných oborových organizací. Šlo o koncepci organizací tak nezávislých, aby se mohly stát prostřed-

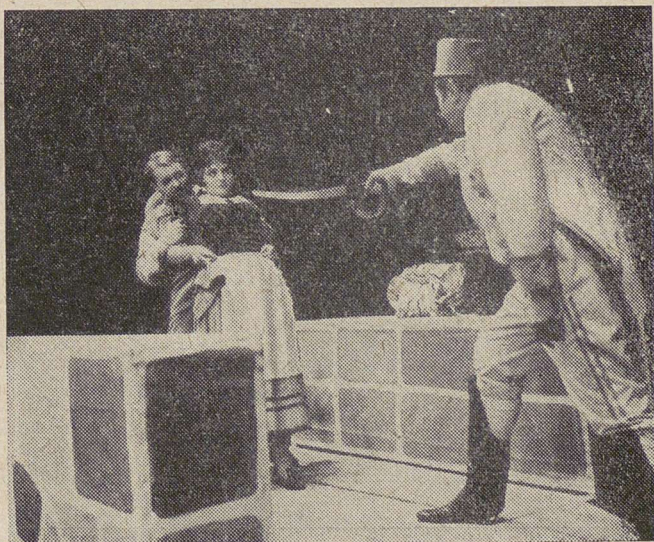
kem k řešení problémů, které státní správa z různých důvodů neřešila. Na tomto základě ožily i staré, ve svých praktických důsledcích protisocialistické spolkářské tendence, které byly ochotny brát existenci socialistického státu na vědomí jen potud, aby po hospodářské stránce vytvářel amatérům podmínky pro jejich činnost.

Není snad třeba zmiňovat se podrobněji o dalších projevech, kdy snaha po odstranění stávajících dlouhodobých nedostatků otevírala možnosti pro popularizaci tendencí v podstatě protisocialistických, které se snažily využít oslabení státního vlivu na oblast kulturně výchovné činnosti k úzce sobeckým, či úzce skupinovému cílům.“

„Významnou úlohu v seberealizaci člověka má a bude mít zejména vlastní umělecká činnost. Její význam spočívá především v tom, že v podstatě spojuje individuální záliby s celospolečenským zájmem. Kompenzační, integrační, rekreační a výchovné funkce jsou nesporně zdrojem psychické rovnováhy, nutné pro cílevědomý a všestranně progresivní rozvoj jedince a společnosti. Zvláště významná je estetická a estetickovýchovná funkce, uplatňovaná v estetické a umělecké praxi, jež se stává zdrojem nových estetických kvalit v životě jednotlivce i společnosti. Také sdružovací funkce se významně dotýká celospolečenských zájmů, jejím prostřednictvím jsou sjednocovány zájmy lidí v určité společnosti. Výsledky hodnototvorné funkce v širším slova smyslu činí zájmovou uměleckou činnost součástí celé hodnototvorné praxe společnosti. Tyto funkce také odpovídají základním motivům zájmové umělecké činnosti a ve svém souhrnu jsou nezastupitelné kterýmkoli jiným oborem lidské činnosti.

Rozvoj zájmové umělecké činnosti je tedy v celospolečenském zájmu.“

Mincovy snímky z hrušovské inscenace Klicperovy Veselohry na mostě

N Á P A D N Í K

(Pro děti, které si umějí vymýšlet)

Milí mladí přátelé,

jak jste slyšeli nebo se dočetli v novinách, letos se dostal také dětský divadelní soubor, brněnské PIRKO, do programu Jiráskova Hronova, což je vrcholný festival československých ochotnických divadel, kam se dostává dětský soubor poměrně vzácně. Doufáme, že jsme tam ani vám všem neudělali ostudu a moc jsme na vás všechny vzpomínali.

Ale důležitější je, že na vás, dětské divadelní soubory, mysleli i funkcionáři Svazu českých divadelních ochotníků a nově ustavili komisi pro práci s dětmi. Teď si právě členové téhle komise lámou hlavy, jak to udělat, aby i děti měly takový svůj Hronov, nějaké město, kde by se jednou za rok sešly dětské divadelní soubory, zahrály zde svá představení, poznaly se mezi sebou, navázaly přátelství — tak, jak to letos již po čtyřicáté udělali dospělí ochotníci.

Bylo by moc hezké, kdyby na té první dětské přehlídce některý soubor zahrál tu naši Strašidlí školičku. A bylo by taky moc dobře, kdyby na této přehlídce zesedala dětská porota, jak si to letos vymysleli na Slovensku v Revúci. Dětská porota, která rozhodovala úplně samo-

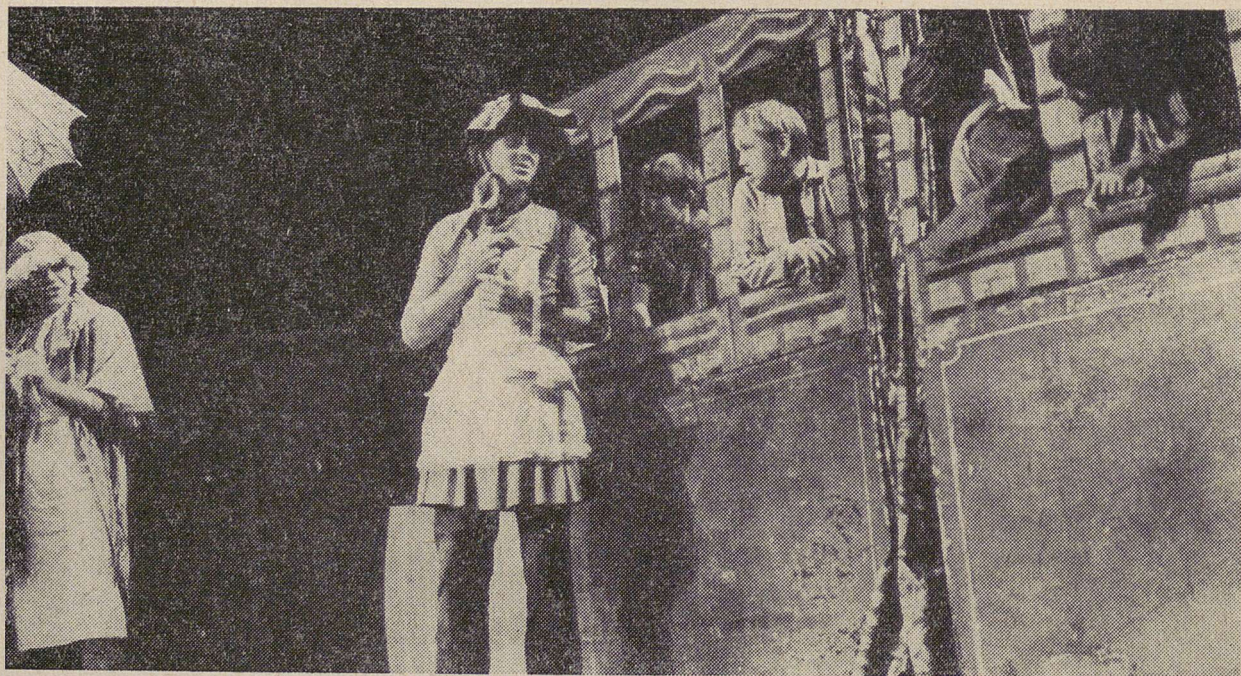
statně a nikdo dospělý do jejího rozhodování nezasahoval a která nakonec udělila cenu dětské poroty — plyšového pejska. Jenže pak by bylo zapotřebí tuto dětskou porotu sestavit. A tak mne napadlo, že by mohla být právě z vašich řad, z řad čtenářů a dopisovatelů naší rubriky „Nápadník“.

Napište nám, co si o tom myslíte. Které město a proč by se mělo stát dětským „Hronovem“. Co soudíte o dětské porotě a vůbec, co by se na takovém setkání dětí, které mají rády divadlo, mělo dít. Předložíme vaše nápady komisi SČDO pro divadlo hrané dětmi a ta se bude vašimi náměty určitě zcela vážně zabývat. Třeba si budete přát, aby mezi vás přijel některý známý herec, nebo spisovatel, pišící pro děti. Nebo si vymyslíte něco úplně nového, co nás dospělé ještě nikdy nenapadlo. Už se moc těšíme.

Jenom by vás, kteří čtete naši rubriku a pišete nám, mělo být ještě víc, abychom na všechny úkoly stačili. Náš časopis dokonce vypsal soutěž o získání dalších předplatitelů. A ta není jen pro dospělé čtenáře. I vy můžete vyhrát, podaří-li se vám získat nové předplatitele z řad vašich kamarádů. Dočtete se o tom na první straně 9. čísla letošního ročníku.

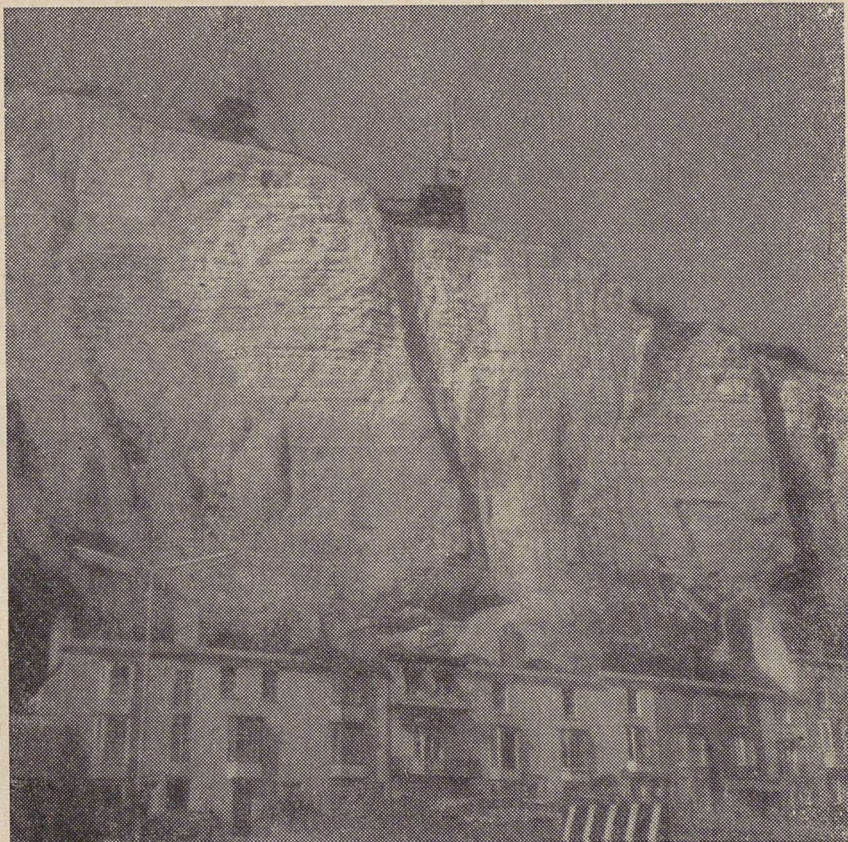
A hlavně nám pište! Protože „Strašidlí školička“ již byla ukončena, pište nám nyní hlavně k otázkám, které jsme vám položili dnes.

Pirko uvádí Trnkovu Zahradu na 40. Jiráskovu Hronovu

Bílé útesy Doverské

TŘI TISÍCE JARNÍCH KILOMETRŮ

VESELÁ ŠKOLIČKA

Nízká budova „Oakdale Junior School“ se podobala spíš výstavnímu pavilónu. Velká okna, v přízemí sál, hala, kuchyně, sborovna, ředitelna a několik tříd, v prvním patře další třídy. Za školou nezbytný anglický trávník a prostorné hřiště. Školička je to nevelká a chodí do ní děti 1.—5. třídy. Záviděníhodný je školní sál. Dá se lehce změnit v dobře vybavenou tělocvičnu, koncertní nebo divadelní sál. Z mnohaúčelové praktikálové stavebnice se dá vytvořit prostorné jeviště, ale také překážková dráha, scéna ke hře. Jsou zde krychle, kvádry, obloučky a schody, ze kterých se dá snadno vytvořit prostor pro jakoukoliv dětskou hru. Sál je dosti velký na to, aby se do něho vešlo 200 sedících diváků, ale dosti malý na to, aby se dalo vytvořit intimní prostředí. Zde se vedle hodin tělocviku, školních koncertů a ranních shromáždění odehrávají i ho-

diny školního dramatu. Nejsou samoúčelné a velmi často navazují na látku, kterou děti probírají v ostatních předmětech. Pomáhají dětem přiblížit témata probíraná v literatuře nebo v historii. Rozvíjejí a uvolňují dětskou fantazii, vytvářejí náladu, atmosféru dříve, než děti zasednou k četbě nebo slohové práci.

Dnes je celá školička přeplněná barevnými malbami, kresbami, ve třídách je plno barevných ústřížků, okna jsou pomalována vajíčky, velikonočními zajíci a kuřátky. Vyučování začíná v devět hodin, je přece nezbytně nutné, aby ráno zasedla celá rodina v klidu ke snídani, aby spolu všichni členové rodiny pohovořili a pak beze spěchu šli za svou prací a do školy. Ale i tam se začíná společně. Děti jsou stejně veselé a rozverně jako u nás. Pobíhají kolem školy, poskakují, propěvují si, škádlí se a honí. Ale pak se

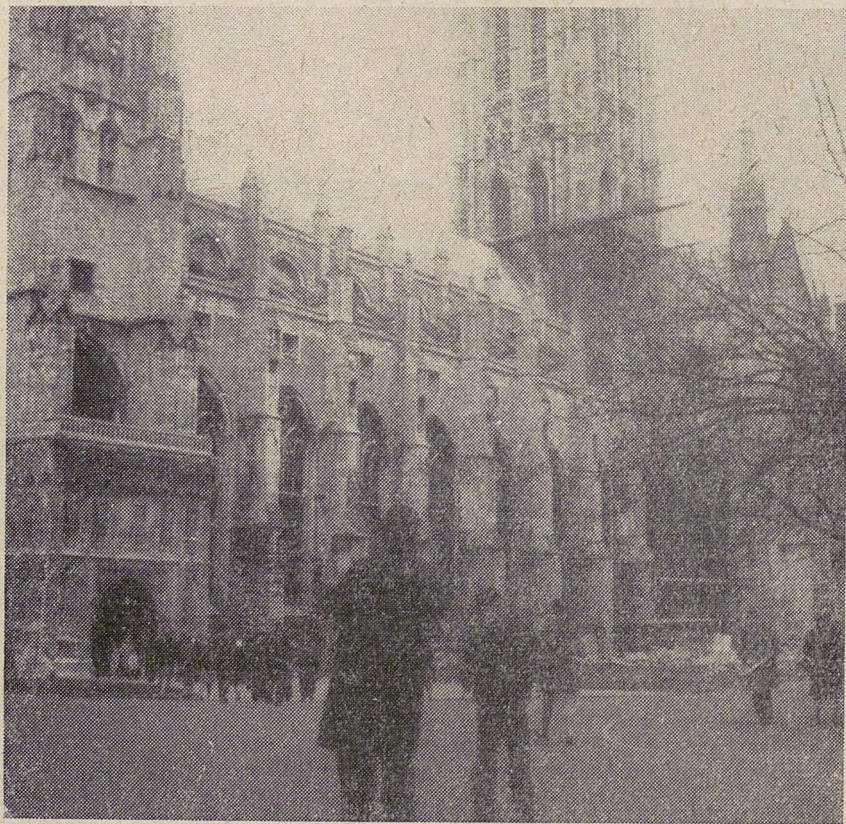
utiší a vcházejí po skupinách do školního sálu a to už spolu hovoří jen šepem. Každé dítě si nese pod paží knihu. Až je sál plný stojících dětí, přivítá je paní ředitelka mírným, laskavým hlasem, přeje jim mnoho zdaru v dnešním dnu a říká, že škola má dnes vzácné hosty, pak otevírá bibli a chvíli čte, nakonec vyzve děti, aby si otevřely zpěvník na straně té a té. Paní učitelka zahraje pár taktů na klavír a líbezná dětská hlásky začínají zpívat. A najednou v sále před námi není několik tříd malých rošťáků, ale doslova andělský chór. A pak už se tiše rozcházejí skupiny školáků do jednotlivých tříd.

Prohlašuji, že jsem ateista a nehodlám navrhout, aby se školní den začínal čtením z bible a zpěvem zbožných písní. Ale něco mne přece jen na této každodenní školní pobožnosti zaujalo. To, jak se podařilo děti, před chvílí ještě roz dováděné a roztěkané, uklidnit, jak se děti soustředily a odcházely do tříd společně se svými učiteli v atmosféře, za které se vyučujícím jistě s dětmi začíná lépe pracovat.

Po společném zahájení školního dne nám školáci připravili koncertní vystoupení, které mělo být jen docela malou ukázkou hry na hudební nástroje. Ale další děti přicházely a vymýšlely si samy nový program, až je musela paní ředitelka přerušit, protože by snad hrály celý den. Pak jsme se již mohli po skupinách rozejít po celé škole a zúčastnit se vyučování v kterékoliv třídě. Protože

bylo před velikonoce, veškerá činnost v přednících vycházela tematicky z těchto svátků. I matematika. A protože další den již začínaly třítydenní jarní prázdniny, dokončovaly děti ve většině tříd dlouhodobé práce. Měly před sebou velké archy papíru, na kterých byly nalepeny výstřižky z novin, obrázky z časopisů i vlastnoručně namalované, rukou vepsané texty — verše i próza. Prostě vše, co děti k zadanému tématu našly v novinách, časopisech a knihách a co k tomu samy vymyslely a nakreslily. Vše se vztahovalo k velikonočním. V historii probíraly děti vznik velikonočních zvyků, v literatuře psaly verše a povídky a četly, ve výtvarné výchově zhotovovaly tradiční velikonoční klobouky a pomalovaly kdejaké volné místo, včetně oken, velikonočními motivy. Celá školička byla jedinou barevnou jarní kyticí. Lavice ve třídách nebyly seřazeny v přísných řadách, jak jsme na to zvyklí, ale stály v prostoru třídy v různých směrech. Učitelé se volně procházeli mezi stolky a bavili se živě s žáky. Bylo tu hlučněji, než jsme zvyklí z našich škol. Žáci museli být velmi aktivní — nestačilo jim to, co bylo v učebnicích nebo ve školním sešitě, museli sami hledat, pátrat, vybírat.

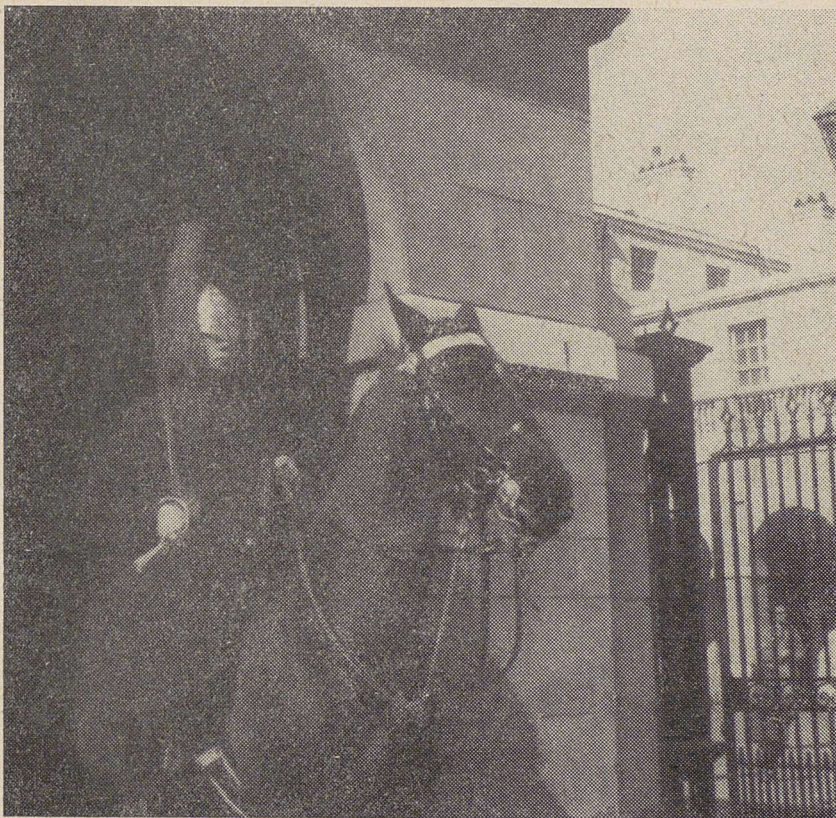
Ve školním sále jsme si již ráno všimli množství půvabných draků, strašidelných psů a jiných příšerek poměrně velkých rozměrů. Materiálem k jejich zhotovení byly krabice, drátky, žárovky,

Katedrála v Canterbury

Jízdní hlídka před palácem patří
k předním turistickým atrakcím

kelímky od sýrů, krabičky od zápalek, barevné papíry. Šlo o společná díla skupinek dětí. Strašidylka byla také různě pojmenována a většinou měla přišpendlen lístek, kde v próze — či ve verších bylo vyjádřeno, jakými vlastnostmi oplývá. Např.: „Jmenuji se Big-bog a mám nejkrásnější šaty ze všech a jdu do kostela, kde dostanu medaili za nejpestřejší šaty.“ Nebo: „Jsem pes celý hnědý a mám také hnědé uši, kterými umím hýbat...“ a skutečně, uši byly přivázány k provázku a když se za něj zatáhlo, hýbaly se. Všechno bylo pestré, plné fantazie a vtipných nápadů. A v tomto prostředí vypadala hodina dramatu takto:

Nejdříve si děti lehly chvíli na záda, aby se soustředily, měly se při tom dívat na jediný bod v prostoru a vymýšlet si přání, které by nejraději měly splněno. Pak (místo u nás obvyklé rozcvičky) vyzvala paní učitelka děti, aby vstaly a myslely jen na jedno jediné písmeno. A to písmeno aby začaly psát rukou v prostoru. Chvilí pravou, ale také levou, nejdříve docela malinké a pak co největší. Chvilí psaly „jako“ na zem do písku a pak zase na špičkách co nejvýše nad hlavou a různými směry do prostoru. Psaly tak i celá slova. Podmínkou bylo, že nápis musí být „čitelný“. A tak se děti snažily a ze všech sil malovaly svá písmena co nejkrásněji. A když měly napsat co největší písmeno, začaly úplně na zemi a pak se vyťahovaly vysoko na špičky. A přitom bylo vidět, s jakým zaujetím tuto „uta-

jenou“ rozcvičku prováděly. Bylo to úplně jiné, než když postavíme děti do kruhu a začneme velet „stoj rozkročný, ruce upažit...“ A přece bylo dosaženo žádoucího výsledku — děti aktivně procvičily ruce, páteř, hrudník, šíji i nohy.

Pak poslala paní učitelka děti na druhý konec sálu, co nejdále od praktikáblů se strašidylky, a pustila z magnetofonu tajemnou „pralesovou“ hudbu. Tiše vyprávěla dětem, že je před nimi houština, kterou se musí prodrat na palouk a na tom palouku, že stojí sochy „bůžků“, kteří jim splní každé přání, ale to přání že musí být napsáno rukou do mraků. A tak se děti při sugestivní hudbě prodíraly pomyslným houštěm, bylo husté a pichlavé a neproniknutelné a větve šlehalý děti do očí... Jejich výraz tváře i pohyb byl tak přesvědčivý, že jsme tomu pralesu málem uvěřili. A když konečně pronikly děti na palouk a mohly se volně rozhlédnout, uviděly „bůžky“ a začaly se jim hluboce klanět, a pak psát do prostoru svá dětská přání...

Ale to už byl konec hodiny, která měla dětem pomoci pochopit, jak kdysi v dávnověku primitivní člověk, který si neuměl vysvětlit různé přírodní jevy, hledal pomoc u nadpřirozených bytostí, které si sám vymyslel a jejichž podoby sám zhotovil. Ale ony mu nakonec stejně pomoci nemohly, jako nemohou dětem pomoci jejich strašidylka z papíru, krabic, knoflíků, drátků a žárovek, protože každý se musí o splnění svých přání přičinit sám, vlastním úsilím.

J. D.

Členové Pirka před budovou parlamentu

T Á B O R O V É N O V I N Y

V šestém čísle AS jsme v rubrice určené dětským čtenářům psali o letních táborech dětských divadelních kolektivů. Dnes se zamyslíme nad programem takovýchto soustředění a dáme také slovo dětem, které letos o prázdninách vyměnily klubovny a třídy za volnou přírodu. Navštívila jsem jeden takový tábor, abych se přesvědčila, zda není pro děti jen nežádoucím pokračováním školy. Hned při vstupu do jídelny mne upoutaly táborové noviny. Vycházejí každý den o mnoha stranách a jsou bohatě ilustrované. Ne všechno v nich se týká odborné náplně soustředění. Zážiteků na táboře je mnoho a literárního zpracování se zde dostalo i námětu, který by dospělý novinář možná opomenul. Osmiletá Elenka jej však zachytila způsobem zcela vyčerpávajícím:

„Jak nás štípali hovada.

Byli jsme všichni poštípaní od hovad. Jiřina byla poštípaná nejvíc. Museli jsme na to dávat mastičku. Když jsme šli domů, museli jsme se škrabat. Věru Obrátilovou štíplo hovado do ruky tam, kde byla očkováná a do nohy. Jiřině

sedělo něco žlutého na ruce a ona to chtěla odehnat a štíplo ji to do obou rukou. Luďka štíplo hovado do obličeje, Ninu štíplo hovado do stehna. Věru Fišerovou štíplo hovado do kolena a do kotníku.“

Když se probírám všemi čísly táborových novin uvědomuji si, že tak zvaná „odborná průprava“ není vměstnána jen do dvou nebo tří plánovaných hodin, ale prolíná nenápadně veškerou činnost. Čteme zde o napínavé hře, kdy jde celý oddíl po značkách k neznámému cíli a cestou plní úkoly. Nejdříve musí ovšem najít dopisy ukryté pod kamenem, na stromě a na daleko nečekanějších místech. A ty úkoly nejsou jen: odklídte dříví z cesty, udělejte dvacet dřepů, běžte padesát metrů do kopce rychlým krokem, ale také: předneste báseň, zazpívejte lidovou píseň, řekněte pět jazykolamů, vymyslete čtyřverší o lese... A tak si děti hrají a ani si neuvědomují, že současně se hrou plní i úkoly odborné průpravy. Někdy jsou úkoly i složitější. Oddíl se má rozdělit na menší skupiny a každá má improvizovaně zahrát jednoduchou pohádku nebo vymyslet etudu na některé lidové přísloví.

Večer při táborovém ohni vypravují děti napínavé a strašidelné příběhy tak, že každý řekne dvě věty a předá slovo sousedovi. Příběhy se rozvíjejí, další a další postavy vstupují do děje. Les je tichý, jen ohníček chvílemi zapraská, všichni hovoří tlumeným hlasem, fantazie pracuje na plné obrátky.

První oddíl na táboře připravil malé pásmo z Kainarových Říkadél a hned pro úvodní báseň „Indiáni“ našel zde dost inspirace, jak vysvětlit z táborového tisku. Ještě je nutno říci, že Dana je mladá vedoucí oddílu a pisatelce je devět let:

„Hra na indiány.“

Za velkého křiku jsme vyšli z tábora. Domlouvali jsme se na hru »indiáni«. Ty budeš Vine-tou, ty Nšo-či, a ty — a ty... Hádaly jsme se až Dana řekla: dost. A rozsoudila nás. Přišli jsme na místo, kde míváme odbornou přípravu. Jsou tam hezké jeskyně. Aleš nás rozdělil, kam kdo přijde. Museli jsme se napřed domlouvat. Dana nás napomínala a až toho měla dost, tak navrhla, ať ji honíme. Kličkovala až nás dovedla do tábora.“

Ale i pro další verše zde mají bohatý zdroj inspirace, vždyť jsou o pirátech a boje o nafukovací podušku v romantickém potoce se rovnají litému pŕtkám pirátů. Ale přečteme si, co o odborné přípravě soudí sami členové prvního oddílu — žáci druhé a třetí třídy; nejmladší účastníci tábora:

„V odborné se mi docela líbí. Odborná začala jazykolamy, ty moc rád nemám. Pak jsme se začali učit Kainarovy říkadla, naučili jsme se nejdřív druhou polovinu. Teď už umíme všechny. Šlo nám to velice dobře, holky si hned dobře všechno pamatují.“

Někdy děláme taky reklamy. Dana nám určí třeba mýdlo Elida a Luděk říká: „Mýdlo Elida je voňavé, krásně myje a po umytí těla voní. Kupujte ho.“ A jiné různé reklamy. V přírodě když máme odbornou děláme obyčejně pohádky. Teď děláme v odborné s Karlem Conovým stupnice ke Komenskému, zpěv se mě taky v odborné líbí.“

„My první oddíl děláme na táboře Kainarovy básně: Indiáni, piráti, zrcadlo, fotbalisté, vlak, Kocourkovské hodiny a Hajany. Líbí se mě když máme odbornou přípravu na skalkách.“ „Sešli jsme se na klukovské ložnici. Přišel i náš klavírista Karel Cón. Měli jsme se naučit stupnice. Bylo zajímavé, že když zpíval sbor, tak to bylo falešné až hrůza. Potom nás Karel zkoušel, jednoho po druhém a šlo to. Za chvíli odešel a začali jsme dělat indiány a piráty.“

„V odborné přípravě děláme někdy J. Á. Komenského Školu hrou. On napsal takovou knihu ve které si děti hrají a tím se vlastně učí. Tato Škola hrou se pak předvádí na jevišti.“ Malí se tedy naučili pásmo říkadél, ale dozvídáme se také, že se učili „stupnice ke Komenskému“. A to stojí jistě za vysvětlenou. Soubor

připravuje pořad ukázek z Komenského Školy hrou a právě ti nejmenší budou mít na scéně hodinu zpěvu ze čtvrté hry. A tak se každé dopoledne ozývají z chlapecké ložnice líbezná dětská hlásky „ut, re, mi, fa, sol, la, la, sol, fa, mi, re, ut“.

Ti o trochu větší, co už „rozum brali“, připravují na soustředění volnou improvizaci na pohádku J. Čapka „Druhá loupežnická pohádka“. Půjde o improvizaci, kdy děti budou pokaždé znovu autenticky improvizovat na známé téma, aniž by byl text zapsán nebo zafixován. Ani role nebudou obsazeny trvale. Ale přenechme opět slovo dětem:

„Na letošním soustředění jsme začli nacvičovat Loupežnickou pohádku Josefa Čapka. Ale neděláme ji tradičním způsobem, že bychom pohádku přepsali na hru, nýbrž jsme vzali hlavní myšlenku a celou pohádku improvizujeme. Jeden den se soustředíme na loupežníky — vymýšlíme pro ně jména a říkáme si jejich hlavní povahové rysy, druhý den si hrajeme na detektivy. Bývá u toho často velká legrace.“

„Taky jsme měli za úkol udělat scénu, kde loupežníci zpívají svou hymnu. Měli jsme na to půl hodiny a vedoucí Hana odešla na tu dobu pryč. Za veselého jásání a povyku jsme úkol zvládli. Naši vymyšlení loupežníci hráli zuřivě karty, popíjeli ze sklenice drahá vína a likéry, hádali se o šperky a drahé kamení a někteří dokonce za sborového zpěvu tančili v kruhu jakýsi prapodivný tanec „umcaca, umcaca“, za posledním řádkem, který zní »na shledanou pod šibenici« jsme si přidali »jako knedlíci«. Pořádně jsme si zařádili. Naši vedoucí se to ale líbilo. Aspoň myslím, neboť si to nechává každý den hrát znova.“

Probírám se dál táborovými novinami. Jsou zde i černá kronika, povídky na pokračování, hlavní události dne — no prostě všechno, co má v pořádných novinách být. Často zde čteme „Moc se mi tu líbí“, „Na žádném táboře to nebylo tak zajímavé jako tady se souborem“, „Děláme tu tolik různých a zajímavých věcí, že se nikdy nenudíme. Doma se někdy nudím.“ Píše se o etudách, zpěvu, tanci, hodně o pořadu „Škola hrou“, ale také o nočním poplachu, koupání, táborovém ohni a o vystoupení, které soubor připravuje pro vesnické děti, s kterými členové souboru navázali přátelství.

Celý rok budou děti vzpomínat na tábor, na kterém se utužila jejich přátelství, na kterém zažily tolik zajímavého a dobrodružného, ale na kterém se také udělalo kus práce, aniž by si to děti uvědomily. Obava, že se soustředění stane jen pokračováním školy, byla zbytečná. Ale nebylo by špatné, kdyby se naopak škola aspoň trochu podobala tomu, co jsme zde viděli.

J. D.

ZAJÍMAVOSTI ZE SVĚTA

LJUBOV JAROVÁ JAKO FILM. Známa sovětská divadelní freska se dočkala nyní i filmové podoby. Hra K. Treněva prý zůstala věrně zachována, i když byla pozměněna nejedna situace dramatu. Režisérem filmu byl Vladimir Fetin. Titulní roli vytvořila herečka Ludmila Čursina.

IONESCO JAKO HEREC? Francouzský filmový režisér Michel Mitrani natáčí film o životě světového dramatika E. Ionesca. Bude to hraný a stříhový celovečerní film. Avantgardní dramatik – alespoň donedávna avantgardní – se samozřejmě na vzniku filmu značně podílel. Když mu režisér nabídl, aby ve filmu také hrál, rozhodl se prý velmi ochotně, že to zkusí...

A ZNOVU ROMEO A JULIE? Marcel Carné prý uvažoval, že znovu natočí film o slavné Shakespearově milostné dvojici, ale nakonec od nápadu ustoupil, poněvadž ve světě má dosud velkou popularitu Zeffirelliho snímek podle této hry. A tak se anglický „naturščik“ Leonard Whiting, který v Zeffirelliho filmu hrál sice Romea, ale předtím nikdy neměl o herecké práci ani ponětí, alespoň znovu objeví na plátně, tentokrát to bude v novém filmu Marcela Carné – ale Shakespeare to nebude!

A CO RUMUNSKÉ DIVADLO? O rumunském divadle víme stále ještě málo, přesto že v posledních letech hostoval v Praze rumunský divadelní soubor a naši kritici se zúčastnili rumunského festivalu v Bukurešti. A tak si alespoň zaznamenejme několik zajímavostí „z druhé ruky“, je to článek pracovníka bukurešťského divadelního institutu Mihaila Florea, který napsal polské redakci Dialogu. Zajímavé oživení, píše autor, má v rumunském divadelním dramatu tzv. historická hra. Většina zajímavých her tohoto typu vznikla přibližně kolem roku 1968 až 1969. Jejimi autory jsou např. Paul Anghel, Alexandru Voitin, Ilie Paunescu, Alexandru Popescu aj. Smysl těchto her asi vyvolala touha ukázat současnou problematiku přes historické děje objektivně a do hloubky, což se také lépe daří než na diskutabilní současné tematické... Ostatně v posledních dvou letech – píše autor – nastalo v rumunském divadle velké oživení vůbec. Vznikla tzv. nová vlna, převážně mladých autorů a má úspěch. Patří sem např. jména jako Marin Sorescu, Romulus Vulpescu, Leonida Teodorescu, Dumitru Solomon aj. Hodně představení her těchto autorů dává

přednost metafoře, dramatickému esejí a filosofickému monodramatu před těžkopádnou divadelní mašinérií starého typu. Velmi se rozvíjí také satirická hra a komedie. Silná je tendence uvádět hry, které divák nutí myslet o společnosti a svém vlastním životě. A nakonec ještě čísla – Rumunsko má dnes 40 divadel, z toho 17 scén je v hlavním městě Bukurešti. A moc ochotníků!

O KANADSKÉM DIVADLE toho mnoho nevíme. Podle některých informací je spoutáno především komerčním repertoárem. Hraje se anglicky a francouzsky, podle provincií, asi tak od února do léta. Pak jsou divadelní prázdniny, mnohdy se hraje i v zimě. Pro zajímavost uvedme, že jedním z nejlepších těles je prý Neptune Theatre v Halifaxu, v provincii Nova Scotia. Kanadské divadlo má také svou revui. Jmenuje se The Stage in Canada (La scène au Canada). Vychází jednou za měsíc v malém nákladu a informuje o repertoáru, nových hereckých obsazeních souborů, přináší také rozhovory a množství dobře tištěných fotografií. Poslední číslo, které přišlo s velkým opožděním, přináší rovněž recenzi anglicky vydané knihy sovětského režiséra Tairava Poznámky o režii. (Vydal University of Miami Press, cena 6,50 – v dolarech.)

BEZ JAKÉHO KOLI ZAZNAMENÁNÍ zůstal u nás fakt, že zemřel jeden z významných polských dramatiků Jerzy Szaniawski. Svými hrami patřil už málem ke klasikům, jeho Dvě divadla znají téměř všichni polští diváci. Psal také jednoaktovky, které se velmi dobře hodí na amatérské jeviště, např. Eva, Fortepiáno, Matka aj. Škoda, že jeho hry i samotného dramatika zatím u nás prakticky neznáme. Snad alespoň po jeho smrti se překladatelé pokusí s hrami esejisty, divadelního kronikáře a dramatika Szaniawského prorazit také k nám. Zejména amatérské soubory by tu našly vhodné repertoárové texty!

TELEVIZE JE VEDLE FILMU novým moderním konkurentem divadla. Může divadlu uškodit? Film nakonec také divadlu neuškodil. Snad mu může odlákat diváky, ale kdo má rád bezprostřední zážitek z hereckého projevu, půjde vždycky raději za svým oblíbeným hercem do divadla. A tak zatím co divadlo si už z konkurence televize nemusí tolik dělat, rozvíjejí světový televizní kritici úvahy, jestli prý televize zanikne nebo nikoli... Alespoň ve Francii prý televize ztratila význam, jaký měla kdysi, píše na stránkách pařížské Téléramy E.

Cadeau. Chybí jí totiž především vtip, nápad, které naopak stále udržují divadlo a snad i film. Čas pracuje, jak se zdá, píše kritik, proti televizi, mnoho lidí se vrací k rozhlasu, jeho programy jsou stále zajímavější, přichází s novými nápady. A divadlo prý z toho může také jen a jen těžit. Jenže... televize asi nezanikne, ať si to přejeme jak chceme, píše nakonec kritik s povzdechem...

ZAJÍMAVÉ DROBNOSTI

● Dva absolventi lodžské filmové školy natáčeli nedávno v Bruselu film zasvěcený světově známé osobnosti choreografa Maurice Béjarta. Film bude mít čtyři části a bude celovečerní...

● Filmový režisér Pier Paolo Passolini připravuje film podle Brechtovy známé hry Matka kuráž. Titulní roli svezl Marii Callasové, která měla svůj filmový křest již v Passoliniho předchozím snímku Medea...

● Západoněmecké drama stagnuje, příčinu vidí kritici zejména v tom, že autoři píší raději pro rozhlas, který má několikanásobně vyšší honoráře...

● Polský měsíčník Dialog přinesl velmi zajímavou studii o polských studentských divadlech dnes, autorem statě je Andrzej Falkiewicz...

● Revue Theater heute podnítila opět diskuse článkem Psychodrama – divadlo spontaneity...

● Ačkoli vyspělá francouzská divadelní kultura je velkou konkurentkou, hnutí amatérů je stále silné. Nyní se nejvíce soustřeďuje kolem tzv. kulturních domů v menších městech, tedy nikoli ve velkoměstech a zase ne na venkově...

● Slavný muzikál Vlasy, v němž je předepsáno hercům vystupovat v nejedné scéně jen sotva přioděti, bude nyní zfilmován. Režisérkou filmu bude Agnès Vardová, známá u nás jako autorka filmu Šťěstí.

● Postava V. I. Lenina byla poprvé ztělesněna na scéně v roce 1919. Stalo se tak ve hře Apoteóza, hercem byl Apres Mhitarian a místem, kde se to událo kupodivu nebyla Moskva, ale tehdejší Tyflis. Od té doby je zaznamenáno asi 4 tisíce hereckých kreací této postavy na scéně...

● Znamý filmový režisér Luchino Visconti (Gepard) režíruje velmi často i na divadle, zejména opery. Nedávno uvedl na milánské scéně Teatro San Babila hru N. Ginzburgové Inzerát (L'inserzione), kritika hru nicméně odmítla...

Na titulním snímku Karla Mince Bukovčanova hra Kým kohút neza-
spieva v provedení souboru DK ROH Príevídza

Amatérská scéna, ročník VII (Ochotnické divadlo, ročník XVI), čís. 11, listopad 1970. Vydává ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46. — Redakce Amatérské scény: Jiří Beněš [vedoucí redaktor], Pavel Bošek. — Grafická úprava: Nina Roháčková. — Technická redakce: Jana Zubíková. — Adresa redakce: Praha 2, Vinohradská třída 2, telefon č. 22 10 57. — Tiskne Státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2, Slezská 13. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. — Vychází jednou měsíčně. — Toto číslo mělo redakční uzávěrku v září 1970.

© Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1970.

incovy záběry z televizního fotbalového utkání v Hronově. Karel Minc je vnějš autorem všech snímků z 40. Hronova, zveřejněných v tomto čísle

Dětský divadelní soubor Domu dětí a mládeže z Brna uvádí dramatizaci Trnkovy Zahrady